

Menekültügy és migráció Magyarországon

Juhász Attila, Molnár Csaba, Zgut Edit

HEINRICH-BÖLL-STIFTUNG

Menekültügy és migráció Magyarországon

Juhász Attila, Molnár Csaba, Zgut Edit

A Heinrich-Böll-Stiftung e.V. prágai irodájának megrendelése nyomán

Menekültügy és migráció Magyarországon

A Heinrich-Böll-Stiftung e.V. prágai irodájának megrendelése nyomán

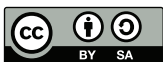
Heinrich-Böll-Stiftung e.V. | Prága 2017
Political Capital | Budapest 2017

Szerzők: Juhász Attila, Molnár Csaba, Zgut Edit
Kiadók: Heinrich-Böll-Stiftung e.V. (prágai iroda), Political Capital
Fordító: Szicherle Patrik
Grafikai tervezés: Kateřina Kubánková
ISBN: 978-80-907076-5-8
ISBN: 978-963-9607-19-4

A kiadvány a Creative Commons "Nevezd meg! – Így add tovább! 3.0 Unported" (CC BY-SA 3.0) licence alapján használható.
A licence-ről bővebben: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/legalcode>, és magyarul:
<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>.

Borítókép: Deák Zsófia/Heinrich-Böll-Stiftung
Tranzit zóna a szerb-magyar határnál – 24 November 2017

A tanulmányban szereplő vélemények a szerzők sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik a Heinrich-Böll-Stiftung álláspontját.

Tartalom

5	Előszó
6	Összefoglaló
7	Tények, trendek
7	Migrációs trendek
7	<i>A menekültválság</i>
12	<i>Magyarország sajátos helyzete</i>
12	A menekültválság hatásai a társadalom politikai nézeteire és a migrációval kapcsolatos preferenciáira
12	<i>A társadalom percepciói</i>
15	<i>Idegenellenesség</i>
16	<i>Politikai stratégia-alkotás</i>
18	<i>Pártpolitika</i>
20	Pártpolitika és szakpolitikák
20	Orbán Viktor politikai stratégiája
20	Menekültpolitika: biztonságiasítás
22	Menekültpolitika nemzetközi összefüggésekben
23	A menekültkérdés jelentősége a politikai rendszer vonatkozásában
24	Regionális kitekintés
24	Bevándorlóellenes nézetek: regionális trendek
24	<i>A menekültválság hatása a visegrádi együttműködésre</i>
26	<i>Szlovákia</i>
26	<i>Cseh Köztársaság</i>
27	<i>Lengyelország</i>
28	A kötelezettségzegési eljárás pozitív hatása a magyar V4-es elnökségre
28	Költségvetési tárgyalások: a vonakodó országok bajba kerülhetnek
30	Eltérő elképzelések Európa jövőjéről

Előszó

Amikor Orbán Viktor Varsóba látogatott 2017 szeptemberében, az alábbi nyilatkozatot tette Beata Szydlo akkor hivatalban levő miniszterelnökkel tartott közös sajtótájékoztatóján: „Elfogadjuk a bevándorlóországok döntését arról, hogy bevándorlóországgá váltak. Megkérjük őket, hogy fogadják el, mi nem szeretnénk azok lenni”. Kijelentése tömören összefoglalja a magyar kormány bevándorlóknak küldött legfőbb üzenetét: „Ne gyertek ide!”. Ironikus, hogy az a Magyarország háborodik fel a bevándorlók befogadásának gondolatán, amely komoly demográfiai kihívásokkal néz szembe: a népesség öregszik, sokan kivándorolnak, a születésszám pedig alacsony. Magyarország tömeges bevándorlási célponttá válása nem jelentene problémát, épp ellenkezőleg, a legnagyobb kihívás, amivel az ország szembenéz az, hogy szinte senki nem akar oda menni és egyre több sajtó állampolgára dönt úgy, hogy ők sem maradnának.

Magyarországon a menekültekkel kapcsolatos retorika nem változott sokat mióta e tanulmány első kiadását közzétettük, 2015-ben, de az úgynevezett „menekültválság” már nem ugyanabban a formában van jelen az országban. Ma Magyarországon az irracionális félelmek és az idegenellenesség emelkedésének vagyunk tanúi. A menekültellenes indulatokat a választási előnyöket elérni kívánó populisták szítják.

Az elmúlt években a magyar politikai közbeszédben csúcsponttá járatott a konspirációs elméleteket. 2017-ben a kormány lejáratóhadjáratot indított Soros György ellen, mert állításuk szerint az üzletember „importálja” Európába a közel-keleti bevándorlókat, mégpedig Brüsszel segítségével, azzal a céllal, hogy így változtassák meg a kontinens kulturális hátterét. A „Soros-terv” egy a Fidesz politikusi és a kormánypárthoz közeli média által gyakran használt kifejezés, mely a lakosság félelmeinek erősítésére szolgál, és „bizonyítékként” is arra, hogy a magyar kormánynak meg kell védenie az országot a külső fenyegetésektől és ellenségektől.

E tanulmány célja, hogy fontos háttérinformációkkal, tényekkel és adatokkal ismertesse meg az olvasót a „menekültválság” elmúlt három évről, és annak társadalmi, politikai, szakpolitikai és diplomáciai utóhatásairól. A tanulmány szerzői nem csak az Orbán-kormány menekültekkel, menedék- és migrációs ügyekkel kapcsolatos retorikáját és szakpolitikai lépéseit elemzik, de be is mutatják azok kontextusát, megosztanak értékes adatokat és körüljárják azt, hogyan befolyásolta a kormány a közbeszédet. Ezen felül a szerzők figyelme kiterjed a regionális kontextusra is, ami felveti a kérdést, hogy milyen messze terjed Budapest befolyása és hogyan hatott a „menekültválság” a regionális együttműködésre.

Szeretnénk köszönetet nyilvánítani a kiadvány szerzőinek és nyelvi lektorainak az erőfeszítéseikért és elkötelezettségükért. Reméljük, a kiadvány hozzájárul majd a jövő kritikus menekültügyi-, illetve migrációs szakpolitikai vitáihoz Magyarországon és az EU-ban.

Budapest és Prága, 2017 decembere

Krekó Péter

Ügyvezető igazgató
Political Capital

Eva van de Rakt

Igazgató
Heinrich-Böll-Stiftung, prágai iroda

Összefoglaló

- Magyarország nem tekinthető bevándorlási célországának. Különböző kampányok segítségével az Orbán-kormány 2015 eleje óta azt a benyomást kelti, hogy Magyarország helyzete a globális migrációs mintázatokban alapvetően megváltozott, és azt sugallja, hogy Magyarországnak – immáron célországává válva – egy Európán kívülről induló migrációs „hullámmal” kell megbirkóznia.
- Menedékkérők Magyarországon kizárólag formai okok miatt nyújtottak be menedékkérelmet. Később szinte kivétel nélkül valamennyien továbbindultak Nyugat-Európa felé, elsősorban Németországba.
- Magyarország különleges helyzetet foglal el, ami a menekülteket illeti, hiszen a 2015-ös menekültválságban kiemelten érintett volt, később azonban az ország bevándorlók nélkül került a migráció frontvonalába.
- A migrációs mintázatok és a politika kölcsönösen hatással vannak egymásra; nem volt ez másként a 2015-ös migrációs válság során sem. A migrációs hullámról szóló magyarországi közbeszédet főként a politika formálta, különösen a kormányzat célzott kampányain keresztül. Magyarország lakossága 2017-ben is a bevándorlást tekinti az országot érintő legfőbb problémák egyikének. A 2017 májusában felvett adatok alapján végzett Standard Eurobarometer kutatás szerint a magyar válaszadók 27%-a a bevándorlást tartja az ország előtt álló két legkomolyabb kihívás egyikének.
- Orbán Viktor a menekültválsághoz kapcsolódó stratégiájának célja, hogy folyamatosan konfliktust szítson a magyar kormány és az uniós intézmények között. A 2015-ös menekültellenes kampányokat követően 2016-ban és 2017-ben az Európai Unió, Soros György és az általa támogatott civil szervezetek váltak a kormányzati kommunikáció kiemelt célpontjaivá. Az Orbán-kormány elsődleges érve az EU és Soros György ellen, hogy „migránsokat” kívánnak betelepíteni Magyarországra. Az állítások megerősítésére a kormány népszavazást tartott, majd nemzeti konzultációt indított.
- Politikai és retorikai elemeit tekintve a magyar kormány politikája a „biztonságiasítási narratívába” illeszkedik. 2015 végén a kormány bezárta az ország legnagyobb nyílt befogadó állomását Debrecenben, lefokozva ezzel a magyar menekültügyi rendszer kapacitását. Megszüntette továbbá a menekülteknek nyújtott beilleszkedési támogatást, azt az üzenetet közvetítendő, hogy a kormány szerint az integráció nem lehetséges. 2016 óta menedékkérelmet kizárólag a röszkei vagy tompai tranzitónában nyújtható be, csak hivatali nyitvatartási időben, és naponta csak rendkívül alacsony számú menedékkérő nyújthat be kérelmet. Több humanitárius és emberi jogi szervezet jelezte, hogy a magyar hatóságok bántalmazzák a migránsokat, alkalmanként súlyos sérüléseket okozva. Magyarországi szélsőjobboldali félkatonai szervezetek szintén elismerték, hogy az országhatárok mentén közreműködtek menedékkérők bántalmazásában.
- A menekültválság során a visegrádi csoporton belüli együttműködés kiemelt jelentőségűvé vált az Orbán-kormány számára. A menekültek kötelező befogadására vonatkozó kvótarendszer elutasítása ugyanis lehetőséget teremtett rá, hogy a válság kezdete óta a V4-eket a nyugati EU-tagállamokkal szemben egyfajta alternatív hatalmi központként mutathassa fel a magyar kormány.

Tények, trendek

Migrációs trendek

Magyarország nem tekinthető bevándorlási célországának. A viszonylag jelentős lélekszámú kínai közösségen kívül a rendszerváltás óta az országba jellemzően határon túli magyarok települtek be, a legtöbben közülük Romániából, Szlovákiából, Szerbiából, valamint Ukrajnából érkeztek (ld. a részletes adatokat lejjebb).

A menekültválság

Az Orbán-kormány 2015 eleje óta különböző kampányok segítségével azt a benyomást kelti, hogy Magyarország helyzete a globális migrációs mintázatokban alapvetően megváltozott. A kormányzati kommunikációban használt kifejezések („bevándorló”, „migráns”) azt sugallják, hogy Magyarországnak – immáron célorzággá válva – egy Európán kívülről induló migrációs „hullámmal” kell megbirkóznia. Ez azonban távol áll a valóságtól. A migráció a történelem során kialakult és rögzült mintázatokat követ, ezt a tényt pedig a közelmúlt eseményei sem írták felül. Elsősorban földrajzi elhelyezkedése okán Magyarország nem vált az Európán kívülről érkező migránsok célorzággává.

Az Eurostat adatai rávilágítanak, hogy a menekültválság Magyarországon egyetlen területen hozott jelentős változást: a benyújtott menedékkérelmek számában. 2015-ben Magyarország első helyre került Európában a 100 ezer lakosra jutó menedékkérelmeket tekintve.¹

Egyértelmű: Magyarország soha korábban nem tapasztalt menekültáradattal találta szemben magát 2015-ben. A nagyságrend érzékeltetésére érdemes felidézni, hogy 1990 és 2014 között a Magyarországon átutazó menekültek száma sosem érte el az országot 1956 után elhagyók számát. Ilyen megvilágításban a 2015-ös változás valóban monumentális, ráadásul a korábbi évekhez képest az Európán kívülről érkező menedékkérők száma és aránya jelentősen emelkedett, ami szintén új helyzetet teremtett.

Szintén igaz azonban, hogy a menedékkérők kizárólag formai okok miatt nyújtottak be Magyarországon menedékkérelmet, és később szinte kivétel nélkül valamennyien továbbindultak Nyugat-Európa felé, elsősorban Németországba. Az 1990-es évek elején – a balkáni háborúk idején – több olyan valódi menedékkérő (néhány tízezer fő) jelent meg Magyarországon, akik hosszabb ideig maradtak az országban. 2015-ben azonban csupán néhány ezer menedékkérő maradt Magyarországon annak ellenére, hogy közel 180 ezer fő nyújtott be kérelmet. A Magyar Helsinki Bizottság adatai szerint az év végére az országban maradók száma 900-1000 főre csökkent. Közülük mintegy 450-500 fő került őrizetbe, míg a másik 450-500 fő esetében a 2015. év végén már folyamatban voltak a bevándorlási eljárások. A menekültügyi törvény 2016-os és 2017-es további szigorításai eredményeként a 2017. augusztus 21-ei állapot szerint csak 471 menedékkérő volt elhelyezve a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal felügyelete alá tartozó intézményekben. Közülük 427 fő a két tranzitjónában

1. táblázat: Magyarországon regisztrált menedékkérők száma (zárójelben a változás a korábbi év azonos id szakához képest)

Forrás: Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

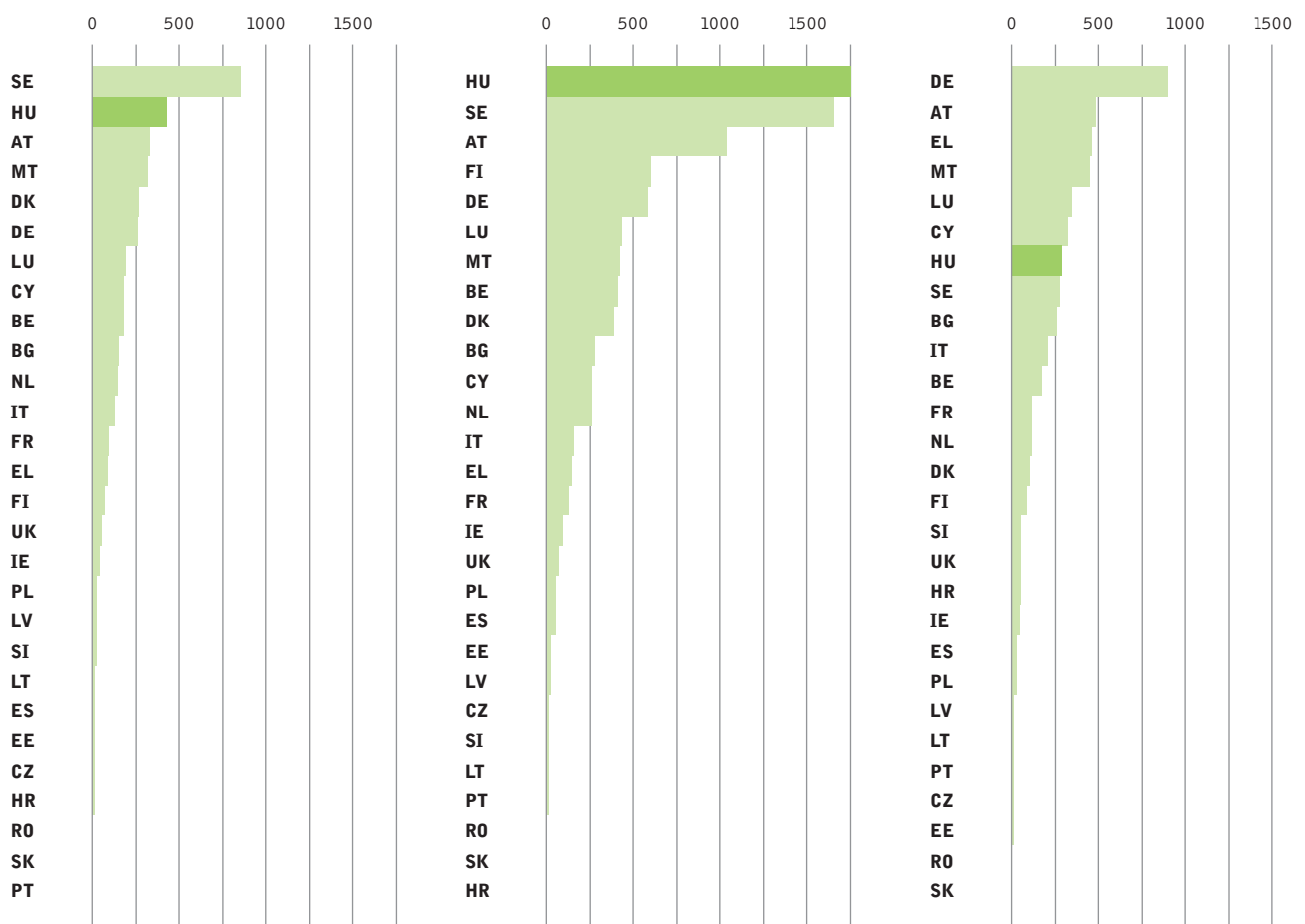
2014 ²	2015 ³	2016 ⁴	2017. január-július ⁵
42,777	177,135	29,432	2,217
(+126%)	(+314%)	(-83%)	(-91%)

volt őrizetben, 25 fő nyílt befogadó állomáson került elhelyezésre, 19 fő pedig menekültügyi őrzött befogadó központban.⁶

A menedékkérők számának jelentős emelkedése nem jelenti azt, hogy a korábbi évekhez képest számottevően több folyamodó kapott volna menekültstátust a menekültválság kezdete óta. Sőt, 2015 végére – az új korlátozások eredményeként – gyakorlatilag lehetetlenné vált a menedékkérők megszerzése Magyarországon. 2015-ben összesen 508 menedékkérő kapott valamilyen nemzetközi védelmet nyújtó státust (menekült, oltalmazott vagy befogadott személy). Ez az adat szinte pontosan megegyezik a 2014-es számokkal (503 fő). 2015-ben az ügyek 98%-át ejtették, ami azt jelzi, hogy a menedékkérők még azelőtt elhagyták Magyarországot, hogy ügyükben döntés született volna. Azok a menedékkérők, akik úgy döntöttek, megvárják ügyük elbírálását a hatóságok által, rendkívül kevéssé bízhattak pozitív kimenetelben: a tényleges döntések 85%-a elutasító volt. Az elutasító döntések aránya továbbemelkedett a következő évben: 2016-ban a tényleges döntések 91,5%-a elutasítással végződött, míg 2017 első hét hónapjában a menedékkérők 84,4%-a kapott elutasító döntést.

- 1 „Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data (rounded)” (Eurostat), elérés 2017. június 23., <http://bit.ly/2DC8ysC>
- 2 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2013–2014.”, 2015, elérés 2018. január 1., http://www.bmbah.hu/images/stat/KIADVANY_2013_%202014_INTER-NET_2015_01_16.xls.
- 3 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2014–2015.”, 2016, elérés 2018. január 1., http://www.bmbah.hu/images/stat/statistikak/160119%20KIADV%3%81NY_2014_%202015_%3%89VES%20honlapra.xls.
- 4 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2015–2016.”, 2017, elérés 2018. január 1., <http://www.bmbah.hu/images/stat/statistikak/170117%20B%3%81H%20%3%89ves%20statistika%202016.xls>.
- 5 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra Érkezett Menedékkérők Számának Alakulása, 2016. I–IV. Hónap – 2017. I–IV. Hónap”, 2017, elérés 2018. január 1., <http://www.bmbah.hu/images/stat/statistikak/170510%20BMH%20Statistika%202017%20I-IV.xls>
- 6 Magyar Helsinki Bizottság, „Magyar menekültügy a számok tükrében, 2017. június 1.”, 2017. június 12., elérés 2018. január 1., <http://www.helsinki.hu/magyar-menekultugy-a-szamok-tukreben-2017-junius-1/>.

1. ábra: 100 ezer lakosra jutó menedékkérők száma, 2014-2016

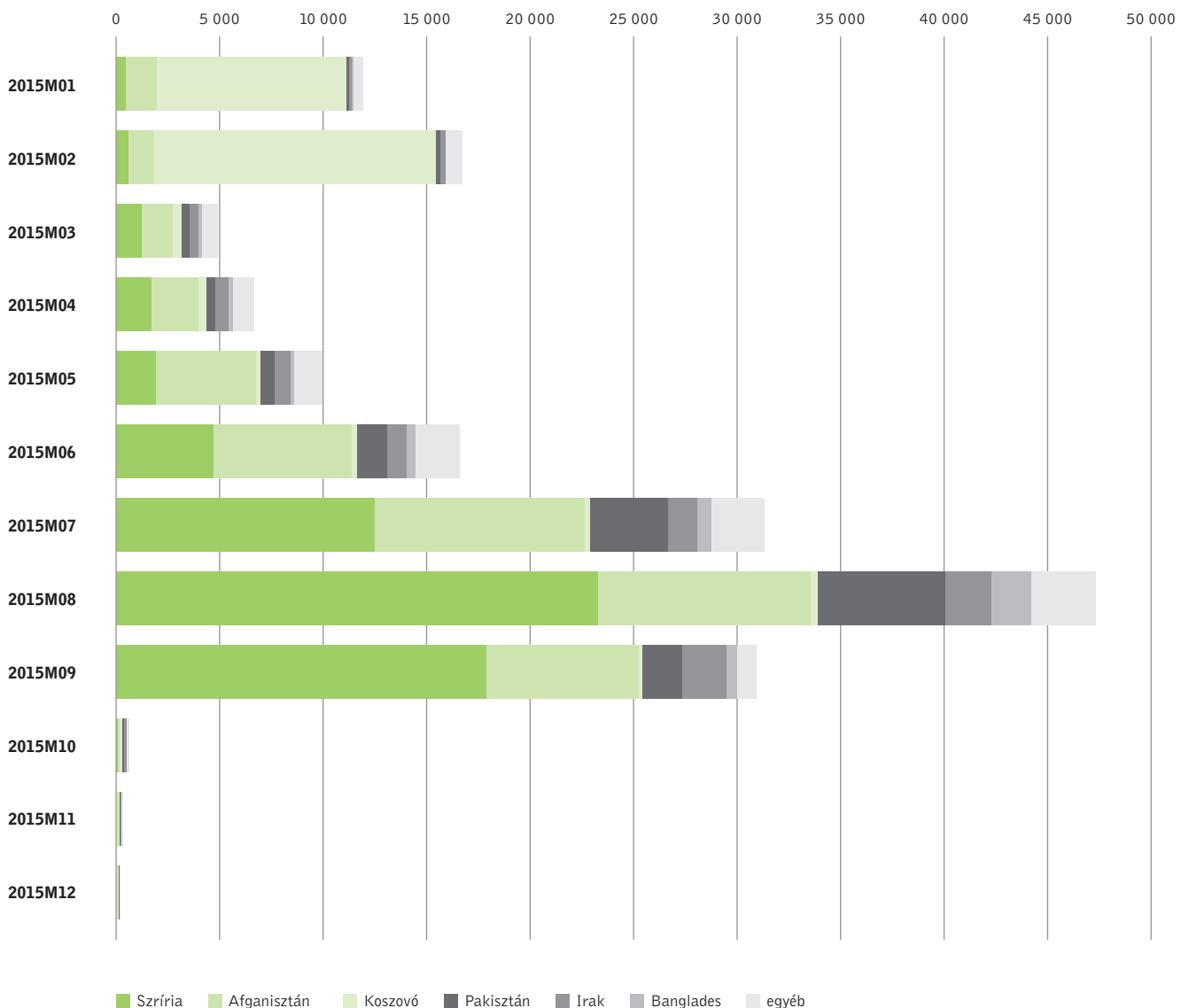

2. táblázat: A bevándorlási hatóság döntéseinek alakulása és az adott státust kapottak aránya az összes kérvényhez viszonyítva

	2014 ⁷	2015 ⁸	2016 ⁹	2017. január-július ¹⁰
Menekült	240	146	154	61
Oltalmazott	236	356	271	383
Befogadott ¹¹	27	6	7	20
Visszavont kérelem	23,406	152,260	49,479	1,895
Elutasítás	4,553	2,917	4,675	2,503
ÖSSZESEN	28,462	155,685	54,586	4,074
Döntések típusa (a Visszavont kérelmeken kívüli döntések százalékában)				
Menekült	4.7%	4.3%	3.0%	1.2%
Oltalmazott	4.7%	10.4%	5.3%	3.1%
Befogadott	0.5%	0.2%	0.1%	0.3%
Elutasítás	90.1%	85.2%	91.5%	95.4%
ÖSSZESEN	100%	100%	100%	100%

2. ábra: Magyarországi menedékkérők, 2015, állampolgárság szerinti bontásban

Forrás: Eurostat

Nem tudni, hány fő utazhatott át az ország területén 2015-ben anélkül, hogy a hatóságok regisztrálták volna. Bár a kormány tagadja, valószínű, hogy nagyszámú menedékkérő utazott át az országon a határmenti kerítés elkészülte előtt. A kormány megalapozottan állítja azonban, hogy a magyar hatóságok sokkal komolyabb erőfeszítéseket tettek a menekültek regisztrálása érdekében, mint görög kollégáik, vagy a nem uniós balkáni államok hatóságai. Ezt a Magyarországon benyújtott menedékkérelmek száma is alátámasztja, amely szám még nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő.

2015-ben jelentős eltolódások voltak tapasztalhatók a menedékgéért folyamodók származási országát tekintve. Az év első két hónapjában a Koszovóból érkező menekültek voltak többségben, tavasztól kezdődően azonban drámai emelkedésnek indult a Szíriából, Irakból, Afganisztánból és Pakisztánból érkezők száma.¹²

Ez azért lényeges, mert 2015 első felében a kormányzat azt állította, hogy a legtöbb Magyarországra érkező személy nem háború elől menekül, s ezért „gazdasági bevándorlónak” tekintendő. Az év közepére ez az érv fenntarthatatlanná vált, ezért

innentől kezdve a magyar kormány azt hangoztatta, hogy az ország elérése előtt a menedékkérők több biztonságos országon haladtak keresztül, vagyis ennek okán nem tekinthetők menekülteknek. Az év végére – a párizsi terrortámadásokat követően – az erről szóló viták eltűntek a közbeszédéből, és a terrorizmus egyre inkább összemósódott a migrációval. Az év egészét nézve az adatok azt mutatják, hogy a legtöbb menekült két országból érkezett Magyarországra: Afganisztánból és Szíriából.

7 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2013–2014.”

8 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2014–2015.”

9 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2015–2016.”

10 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2016. I–IV. hónap – 2017. I–IV. hónap”, 2017, [http://www.bmbah.hu/images/statisztikak/170510%20BMH%](http://www.bmbah.hu/images/statisztikak/170510%20BMH%20)

11 2014-ben: visszaküldés tilalmának önálló megállapítása

12 „Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Monthly data (rounded)” (Eurostat), elérés 2017. június 25., <http://bit.ly/2BjX9Zr>

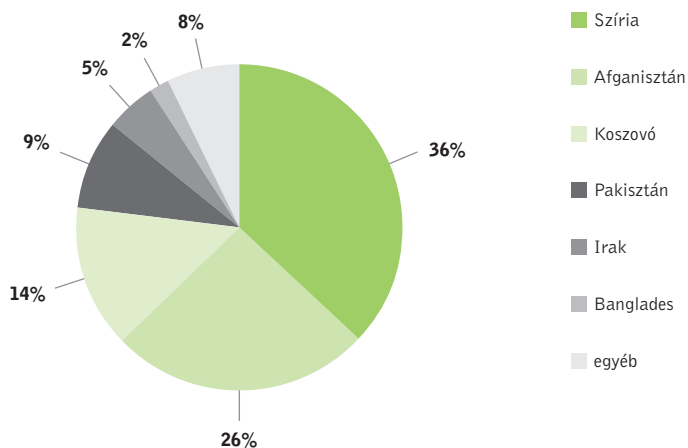
3. táblázat: A három hónapot meghaladó tartózkodásra, illetve letelepedésre jogosultak száma

Forrás: Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

Státusz megnevezése	2017. július 31-i állapot szerint ¹³	2016. december 31-i állapot szerint ¹⁴	2015. december 31-i állapot szerint ¹⁵	2014. december 31-i állapot szerint ¹⁶
Bevándorlási engedély	4,877	4,893	5,073	37,528
Letelepedési engedély	2,312	2,515	2,726	2,973
Tartózkodási engedély	56,465	54,814	45,497	40,269
Nemzeti tartózkodási engedély	90	135	242	439
Regisztrációs igazolás	110,467	107,633	112,752	101,071
Állandó tartózkodási kártya	18,126	17,953	18,960	17,563
Magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja	5,423	5,315	3,932	1,805
EGT állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja	700	675	434	171
EK letelepedési engedély	677	653	574	529
Nemzeti letelepedési engedély	26,003	18,154	10,755	7,387
Ideiglenes letelepedési engedély	13	11	7	3
Menekültként személyi igazolvánnyal rendelkező	1,833	1,833	1,804	1,743
Oltalmazottként személyi igazolvánnyal rendelkező	1,542	1,540	1,366	1,130
Befogadott	49	48		61
ÖSSZESEN	228,577	216,172	204,122	213,354

3. ábra: Menedékkérelmek Magyarországon, 2015, állampolgárság szerinti bontásban (százalékok)

Forrás: Eurostat

Ami a dinamikát illeti: a magyar hatóságok számára az első komolyabb kihívást a 2015. év első két hónapjában nagy számban érkező koszovóiak jelentették. Ezt követően a tiltott határátlépések száma csökkent a nyárig. Júniusban kezdtek ismét emelkedni a számok, és többségbe kerültek a háborús övezetekből érkezők. A belépők száma szeptemberben és október elején tetőzött, majd ahogy a kerítés fokozatosan lezárta a magyar-szerb és a magyar-horvát határt, a nyomás csillapodni kezdett. Az alábbi táblázat azonban világosan rámutat, hogy a kormányzat ezen intézkedése – valamint a korábbiak – gyakorlatilag semmilyen hatással nem voltak a migrációs folyamatokra. Sőt, a kerítés Magyarország déli, Szerbiával közös határán átmenetileg fokozta a menekültáradatot, és a határt igazán csak azt követően sikerült lezárni, hogy elkészült a kerítés

13 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2016. I–IV. hónap – 2017. I–IV. hónap”.

14 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2015–2016.”

15 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2014–2015.”

16 Immigration and Asylum Office, „A Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása, 2013–2014.”

4. táblázat: Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok

Forrás: KSH

	2014. január 1-jei állapot szerint		2017. január 1-jei állapot szerint	
	Létszám	Arány	Létszám	Arány
Európa	101,538	72%	99,950	65%
Ázsia	28,832	21%	41,600	27%
ebből: Kína	12,716	9%	20,700	13%
Amerika	5,102	4%	5,450	4%
Afrika	4,492	3%	5,900	4%
Ausztrália és Óceánia	572	<1%	700	<1%
ÖSSZESEN	140,536	100%	153,600	100%

a Horvátországgal közös szakaszon. A hullám hirtelen elapadása egyértelműen bizonyítja, hogy Magyarország sosem volt célország, hiszen ha az lett volna, a határzár sem lett volna ennyire hatékony. Az intézkedés kizárólag azért volt sikeres, mert a menekültek megtalálták a Magyarországot teljes egészében elkerülő útvonalakat.

További adatok is bőségesen alátámasztják, hogy Magyarország nem célország. A legális bevándorlást tekintve nem történtek jelentős fejlemények. 2014-ben valamivel több mint 200 ezer személy élt Magyarországon a Bevándorlási Hatóság engedélyével, közülük mintegy 3000 részesült menekültstátuszban. Számuk azóta is csupán minimálisan emelkedett, a 2014. végi 2934-ről 3424-re, 2017. július 31-ig.

Ami a Magyarországon élő külföldi állampolgárokat illeti, a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai¹⁷ szerint a lakosság 1,6%-a tartozik ebbe a kategóriába. 65%-uk európai, ezen belül sokan magyar nemzetiségűek, akik a környező országokból települtek át. 2014 óta a külföldi állampolgárok száma 13 ezerrel emelkedett. Legnagyobb mértékben a magyarországi kínai közösség létszáma nőtt, közel 8000 fővel.

A legfrissebb, 2011-es népszámlálási adatok szerint – a külföldi állampolgárokat és azokat leszámítva, akik időközben szereztek magyar állampolgárságot – 392 ezer külföldi születésű személy tartózkodott Magyarországon három hónapot meghaladó időtartamig, és ez a szám azóta sem emelkedett jelentős mértékben. Ebbe a csoportba sok olyan személy is beletartozik, akik 1989 előtt érkeztek Magyarországra, valamint a határokon túlról érkező magyar nemzetiségűek is ide sorolandók.

Vagyis Magyarország nem vált „befogadó országgá” a jelenlegi menekültválság során. Már csak azért sem válhatott azzá, mert az ország a Nyugat-Európába vezető, már bejárattott migrációs útvonalnak kizárólag egy állomásaként funkcionált. Ami a hosszú távú trendeket illeti, Magyarország vonzereje mint célországé, éppen hogy csökken. Az 1990-es években az ország migrációs egyenlege egyértelműen pozitív volt: azokban az években intenzív bevándorlás zajlott, melyet főleg a határon túli magyarok tápláltak, míg a kivándorlás stagnált vagy emelkedett (jóllehet átmenetileg). A 2000-es évek első évtizedének közepe óta a SEEMIG-

projekt¹⁸ és egyéb statisztikai kimutatások szerint a migrációs egyenleg egyre inkább negatívba fordul, részben a bevándorlás csökkenése vagy stagnálása miatt, illetve a növekvő kivándorlás eredményeként.¹⁹ Ami a nemzetközi migrációt illeti, a legnagyobb kihívás az ország számára nem a bevándorlás, hanem a fokozatosan emelkedő kivándorlás. 2013 elején legkevesebb 350 ezer olyan magyar állampolgár élt külföldön világszerte, akik 1989 és 2012 között hagyták el az országot.²⁰ Ma a külföldön élő magyar állampolgárok száma becslések szerint eléri az 500 ezer főt. Ez azt jelzi, hogy a migrációt illetően Magyarország egyenlőtlen cserék alanya. A számokat tekintve a bevándorlók messze nem váltják ki a kivándorlókat. A tartósan romló migrációs egyenleg eredményeként felgyorsulhat a magyarországi lakosságszám csökkenése, növekedhet az idősek aránya a társadalmon belül (hiszen a fiatalok esetében a legvalószínűbb a kivándorlás) és a társadalombiztosítási rendszerekben további kritikus működési nehézségek jelentkezhetnek.²¹

17 KSH, „STADAT – 1.7. Foreign citizens residing in Hungary by continents, countries, sex”, elérés 2017. június 27., http://www.ksh.hu/docs/eng/xstadat/xstadat_annual/i_wvnv001b.html.

18 A SEEMIG elnevezésű stratégiai projekt az Európai Unió Délkelet Európa Program támogatásával valósult meg, célja a délkelet-európai migrációs, humántőkés és demográfiai folyamatok pontosabb feltérképezése és az ezekre történő reagálás elősegítése, valamint annak felmérése, hogy ezek milyen hatással vannak a munkaerőpiacokra III. a nemzeti és regionális gazdaságokra. A projekt fő célja, hogy az állami döntéshozók az adatokat, tapasztalatokat felhasználva megalkothassanak és gyakorlatba átültethessenek a migrációs folyamatok kezelésére vonatkozó stratégiákat.

19 Földházi Erzsébet, Branislav Bleha, Branislav Sprocha és Boris Vanos. „Population Projections for Hungary and Slovakia at National, Regional and Local Levels”. SEEMIG project, 2014. www.seemig.eu.

20 SEEMIG. „A Press Conference Was Organised at the Hungarian Central Statistical Office (H-1024 Budapest, Keleti Károly Utca 5–7.) on Wednesday, 15 October 2014 about Emigration from Hungary”. 2014. október 15. <http://www.seemig.eu/downloads/pressroom/SEEMIGpressmaterialBudapest15October2014.pdf>

21 Melegh Attila. „Magyarország a nemzetközi migráció rendszerében”. *Eszmélet*, 2015. június 16. <http://eszmelet.hu/melegh-attila-magyarorszag-a-nemzetkozi-migracio-rendszereben/>.

Magyarország sajátos helyzete

A menekültválsággal kapcsolatban Magyarország sajátos helyzetet foglal el az Európai Unió többi tagállamához képest: bár aktív szereplője volt a 2015-ös menekültválságnak, esetében a válság semmilyen módon nem ellensúlyozta a hosszú évek alatt kialakult migrációs trendeket. Magyarország bevándorlók nélkül vált frontvonalbeli országgá. Kitétsége a migrációnak hasonló volt Görögországhoz vagy Olaszországhoz, miközben – ami az egyéb migrációs mutatókat illeti – azokra a kelet-európai tagállamokra hasonlított, amelyeket nem érintette különösebben a menekültek érkezése. Ezen sajátos, átmeneti helyzet több fontos következménnyel járt:

1. A menekültek érkezése nem illeszkedett a magyar lakosság által korábban tapasztalt migrációs mintázatba. A menekültválságot övező politikai hisztéria, visszavezethető az idegengyűlölő kormányzati kampányokra, amelyek a társadalom meglévő beidegződéseire építettek.²²
2. Az Orbán-kormány kampányai machiavellianus természetét, szélsőséges stílusát és üzeneteit több tényező mellett az tette lehetővé, hogy Magyarországon valójában nincs számottevő bevándorló jelenlét. Éppen ezért a magyar társadalom nem rendelkezik reális képpel a bevándorlókról, és nincs saját közvetlen tapasztalata velük, a kormányzatnak pedig nem kellett számítania arra, hogy bevándorló szavazók büntetnék a viselkedéséért.
3. A nemzetközi migrációs mintázatokon belül több európai állam jól körülhatárolható, történelmileg kialakult alrendszerekhez tartozik. Ezekben belül, a valódi célszágokban léteznek olyan migrációs hálózatok, amelyekhez az újonnan érkezett bevándorlók csatlakozhatnak. Bizonyos esetekben ezek a hálózatok az adott ország gyarmati múltjára épülnek (pl. Franciaországban), másutt az évtizedes múltira visszatekintő vendégmunkás rendszerre (pl. Németországra), megint máshol pedig a tengeri menekültútvonalakra, amelyek jobban rögzültek, mint a szárazföldi útvonalak. Magyarország sajátos helyzetben van ebből a szempontból, ami lehetővé tette az Orbán-kormány számára olyan intézkedések bevezetését (pl. a határ lezárását), amelyek máshol kevésbé lettek volna hatékonyak.
4. Magyarország sajátos helyzete miatt az Orbán-kormány menekültügyi politikája nemzetközi szinten is jelentőségtevé vált. A magyar kormány helyesen mutatott rá, hogy az uniós vezetők hosszú időn keresztül kizárólag az Olaszországba és Görögországba tengeri úton érkező menekültek nagy számának hatásaira koncentráltak, figyelmen kívül hagyva, hogy Magyarország is komoly nyomásnak volt kitéve a szárazföldön érkező menekültek miatt. Ezt az EU, valamint az alapító államok vezetői is elismerték, s ennek eredményeként az Európai Bizottság 2015 szeptemberében azt javasolta, hogy Görögország és Olaszország mellett Magyarország is részesüljön kiemelt bánásmódban, legyen kedvezményezett ország az egyszeri áthelyezést illetően.

Szintén sajátos helyzetének eredményeként azonban, és annak ellenére, hogy Magyarország kiemelt státust élvezett az Unión belül, a magyar kormány elutasította az EU kötelező menekültelosztási kvótarendszerét. Egy olyan országban, ahol a bevándorlási eljárások 98%-át megszüntetik, mert a státusért folyamodó személy elhagyta az országot, más tagállamok terhének enyhítése a kvótarendszer által kevés tartós előnyt ígért volna Magyarországra számára. Ráadásul miután Magyarország nemzetközi státusa javult, valamennyi V4-es kormány csatlakozott az Orbán-kormányhoz ebben az ügyben a szavazás után, amit a magyar kormány kulcsfontosságú külpolitikai eredményként értékelte.²³

A menekültválság hatásai a társadalom politikai nézeteire és a migrációval kapcsolatos preferenciáira

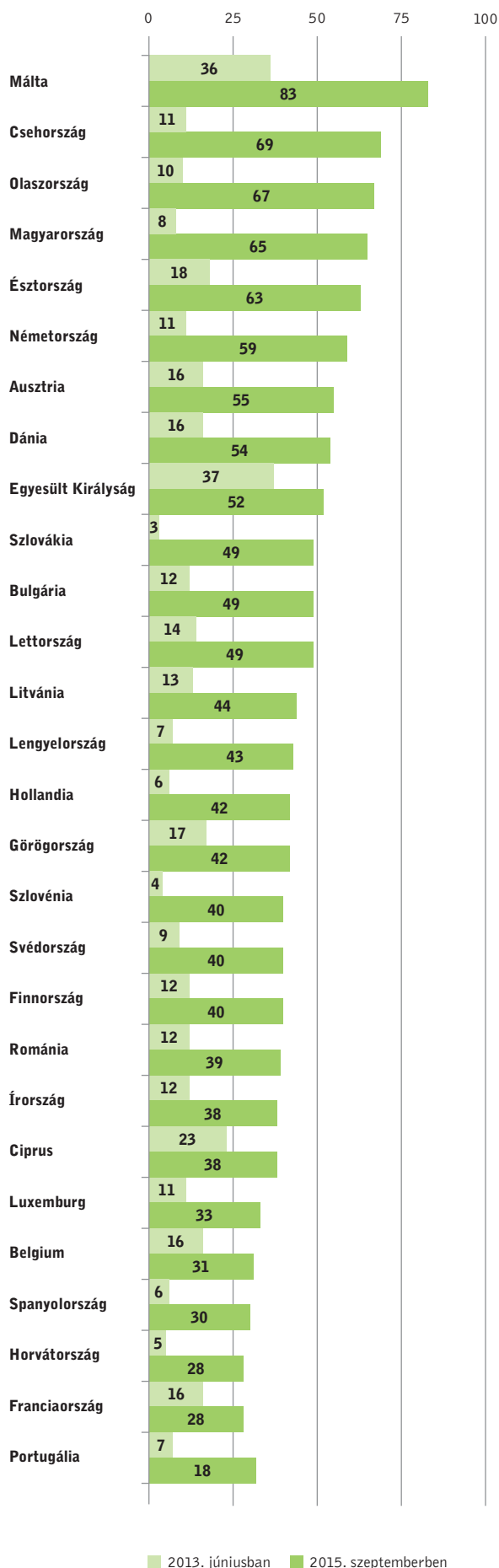
A migrációs mintázatok és a politika kölcsönösen hatással vannak egymásra; nem volt ez másként a 2015-ös migrációs válság során sem. A migrációs hullámról szóló magyarországi közbeszédet főként a politika formálta, különösen a kormányzat célzott kampányain keresztül. Az alábbiakban a migrációhoz kapcsolódó, változó politikai nézetek és preferenciák öt aspektusát vizsgáljuk: (1) a társadalom percepciói, (2) az idegenellenesség, (3) a politikai stratégiaalkotás, (4) a pártpolitika, valamint (5) a politikai rendszer.

A társadalom percepciói

A migrációt egyre inkább tekintik komoly kihívásnak Európaszerte. A 2015. májusi Eurobarometer-felmérés szerint a témát már az Unió egészében a legfontosabb ügynek tekintik, míg 2014-ben még csak a negyedik helyen szerepelt. Korábban csak négy uniós tagállamban tartották a válaszadók sürgető kérdésnek a bevándorlást, de 2015 májusára a téma már hús tagállamban került az élre. Az EU-s átlaghoz képest még jelentősebb volt a változás Magyarországon, ahol 2013-ban csupán a válaszadók 3%-a gondolta, hogy a bevándorlás egyike az Európa előtt álló három legfontosabb kihívásnak; 2015 májusára már a válaszadók 65%-a állította ugyanezt.

22 Ildikó Barna és Bulcsú Hunyadi, „Report on Xenophobia and Radical Nationalism in Hungary (January–June 2015)”, 2015, elérés 2017. december 22., http://www.politicalcapital.hu/wp-content/uploads/Xenophobia%20and%20Radical%20Nationalism%20Report_Hungary.pdf.

23 Eric Maurice, „Visegrad States Meet on Refusal of Refugee Quotas”, 2015, elérés 2017. december 22., <https://euobserver.com/migration/130115>.

4. ábra: A bevándorlás említése mint az EU el tt álló három legfontosabb kihívás egyike (százalékban)

Forrás: Eurobarometer / Európai Parlament EB/EP 84.1

Magyarországon ráadásul ez a drámai változás rövid időn belül következett be. A 2015 májusában nyilvánosságra hozott Eurobarometer-adatok²⁴ azt mutatták, hogy az év tavaszán a válaszadók szerint Magyarországon a munkanélküliség volt a leg-sürgetőbb probléma, és csak 13%-uk említette a bevándorlást a három legfontosabb kihívás között. Őszre azonban ez a szám már 65%-ra ugrott. A terrorizmus mint kihívás említése szintén megnőtt a magyar válaszadók körében, a tavaszi 5%-ról 29%-ra emelkedett, míg a hagyományosan fontos gazdasági és társadalmi témák jelentősége enyhén visszaesett.

Az adatok alapján látható, hogy a magyarországi közvélemény a bevándorlással kapcsolatosan legnagyobb mértékben a percepciók szintjén változott. Egyértelmű, hogy a magyar kormány nyári bevándorlásellenes kampánya, a menekültek számának emelkedése és a menedékkérők láthatóvá válása mind kiemelt szerepet játszott ebben a változásban.

A magyarok 2017-ben is a bevándorlást tekintették az ország előtt álló legfontosabb kihívások egyikének. A 2017 májusában felvett adatok alapján végzett Standard Eurobarometer felmérés szerint a magyar válaszadók 27%-a vélekedett úgy, hogy a bevándorlás a két legsürgetőbb probléma egyike. A magyarok szerint kizárólag az egészségügy és a társadalombiztosítás fontosabb probléma ennél az országban (41%).²⁵

Az Európai Unió előtt álló problémák közül a magyar válaszadók szerint messze a legsürgetőbb a bevándorlás és a terrorizmus: 2017 májusában előbbi 60%-uk említette, utóbbit pedig 55%-uk (a két legfontosabb probléma egyikeként). A két téma vélt elsőségét az is egyértelműen jelzi, hogy a következő legsürgetőbb problémát, a gazdaság helyzetét a válaszadók csupán 14%-a említette.²⁶

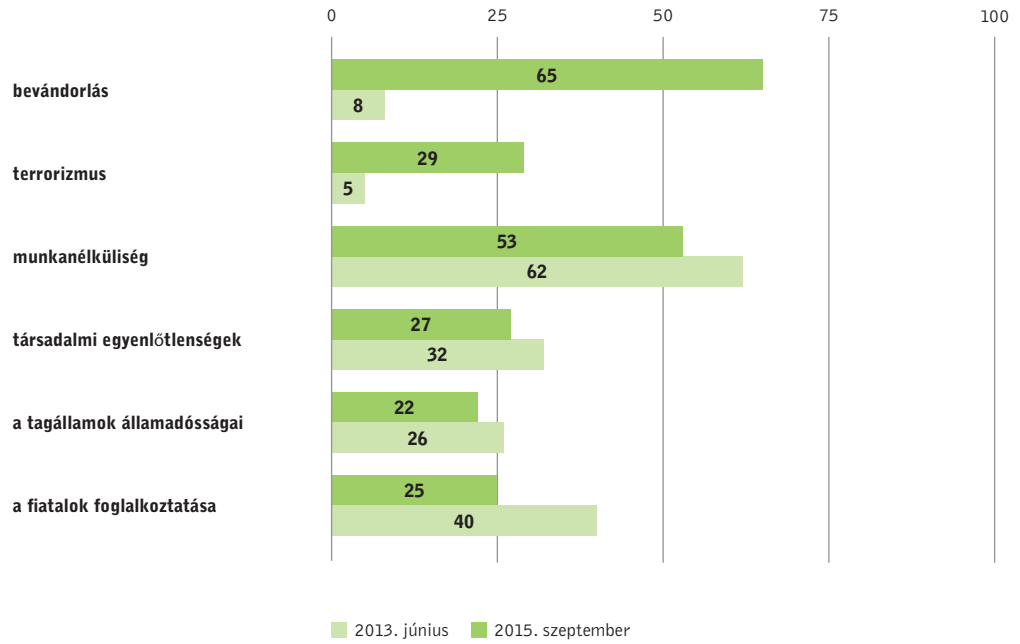
24 Európai Bizottság – Kommunikációs Főigazgatóság. „Public Opinion in the European Union – First Results,” 2015., elérés 2017. december 22., http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb83/eb83_first_en.pdf.

25 „Public Opinion – European Commission (What do you think are the two most important issues facing (OUR COUNTRY) at the moment?)”, elérés 2017. június 27., <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Chart/getChart/chartType/gridChart/themeKy/42/groupKy/208/savFile/54>.

26 „Public Opinion – European Commission (What do you think are the two most important issues facing the EU at the moment?)”, elérés 2017. június 27., <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Chart/getChart/chartType/gridChart/themeKy/31/groupKy/188/savFile/5>.

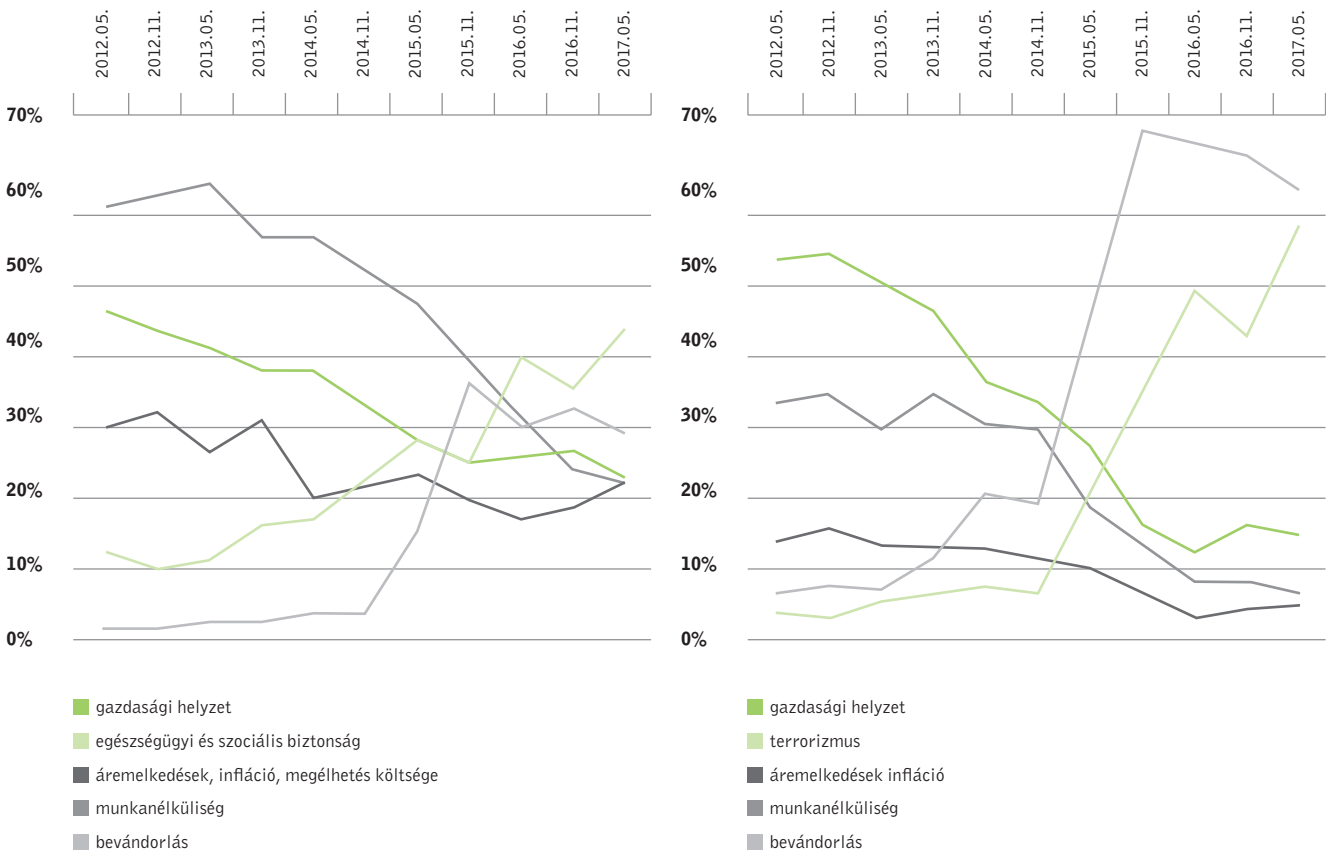
5. ábra: Az EU és tagállamai el tt álló legfontosabb kihívások (százalékban; legfeljebb három témakör volt megjelölhet)

Forrás: Európai Parlament

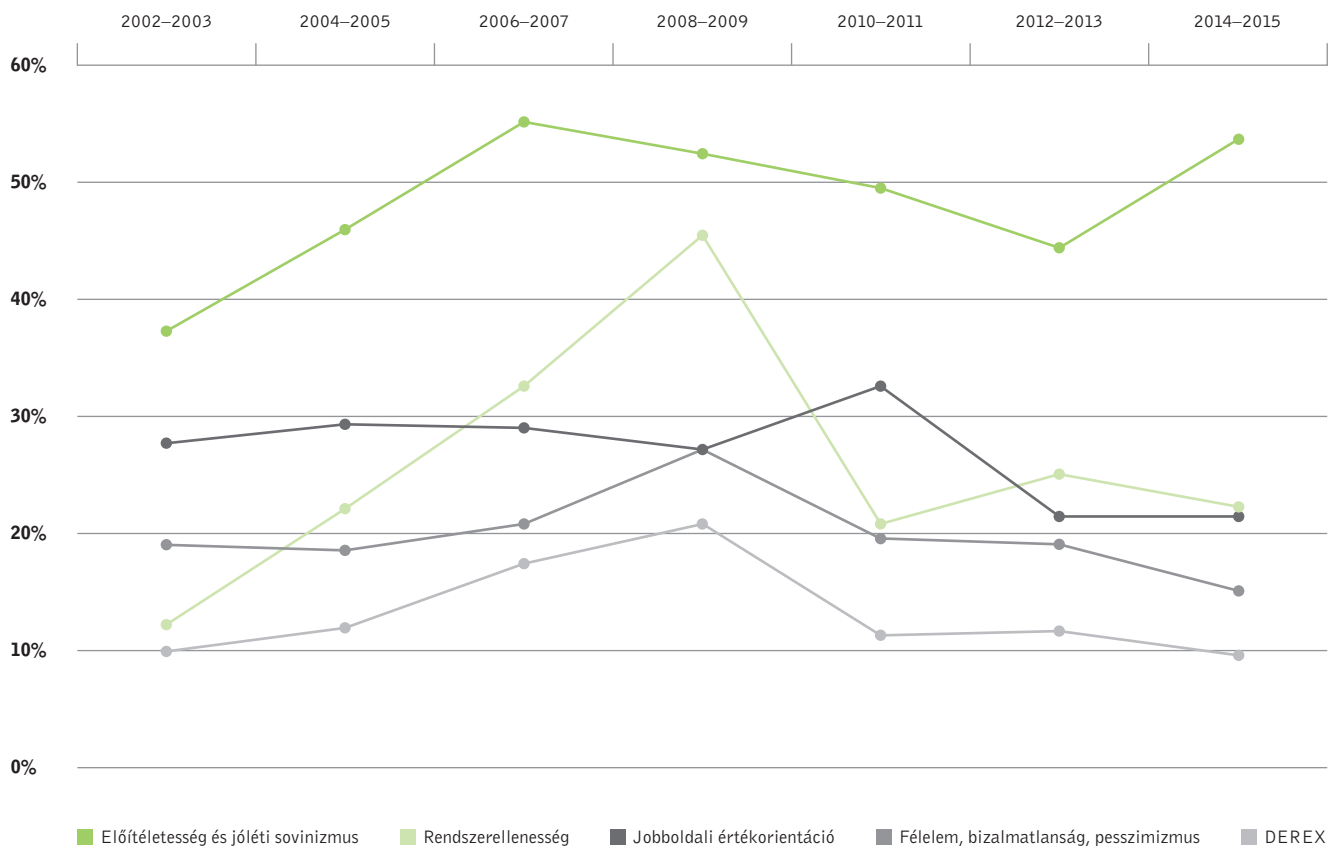

6. ábra: A Magyarország (baloldali grafikon), illetve az EU (jobboldali grafikon) el tt álló legfontosabb kérdések (magyar válaszadók által megjelölt 5 legfontosabb kérdések)

Forrás: Európai Bizottság – Közvélemény, Standard Eurobarometer felmérések, 2012–2017

7. ábra: DEREK-eredmények – Magyarország

Idegenellenesség

Valamennyi belföldi és nemzetközi felmérés kimutatta, hogy a kisebbségi csoportokkal szembeni erős előítéletesség fontos jellemzője a magyar társadalomnak. A rendszerváltás óta végzett rendszeres felmérések egyik fontos tanulsága, hogy a magyarok rendkívüli mértékben intoleránsak (hasonlóan Közép- és Kelet-Európa többi országához). Ez szorosan összefügg a társadalom létét érintő komoly fenyegetettség érzésével: az emberek általában nem viselik el azokat a csoportokat, amelyekre fenyegetésnek tekintenek. Ennek megfelelően előre borítékolható volt, hogy egy bevándorlásellenességre épített kampány meglehetősen széles körben számíthat támogatásra Magyarországon.

Az Európai Társadalmi Felmérés adataira épülő, a szélsőjobboldali eszmék iránti keresletet mérő index (DEREK) előítéletességi mutatója – mely a szélsőjobb iránti igényt jelzi – Magyarországon néhány évi csökkenést követően ismét emelkedni kezdett, és napjainkra megközelíti a 2006-os szintet.

A menekültválság a következők mentén formálta át a magyarországi idegenellenesség természetét:

- Az ismeretlennel szembeni általános félelmet és bizalmatlanságot felváltotta egy konkrét ellenségkép: a menedékkérő.
- A kézzelfogható ellenségkép további konkrét félelmekkel társul, például a terrorizmus és a bűnözés veszélyeivel.
- Míg korábban a bizalmatlanság az esetlegesen a jövőben érkező személyek ellen irányult, az idegenellenesség ma már jelenidejűvé vált.
- Az idegenellenesség és a félelemvezérelt előítéletesség társadalmilag érthető jelenségek, különösen Magyarországon,

ahol a lakosság amúgy alig rendelkezik bármilyen tapasztalattal a bevándorlásról. A lakosság mindezért kevésbé hibáztható, a felelősség a politikusoké, akik kihasználják a jelenlegi helyzetet.

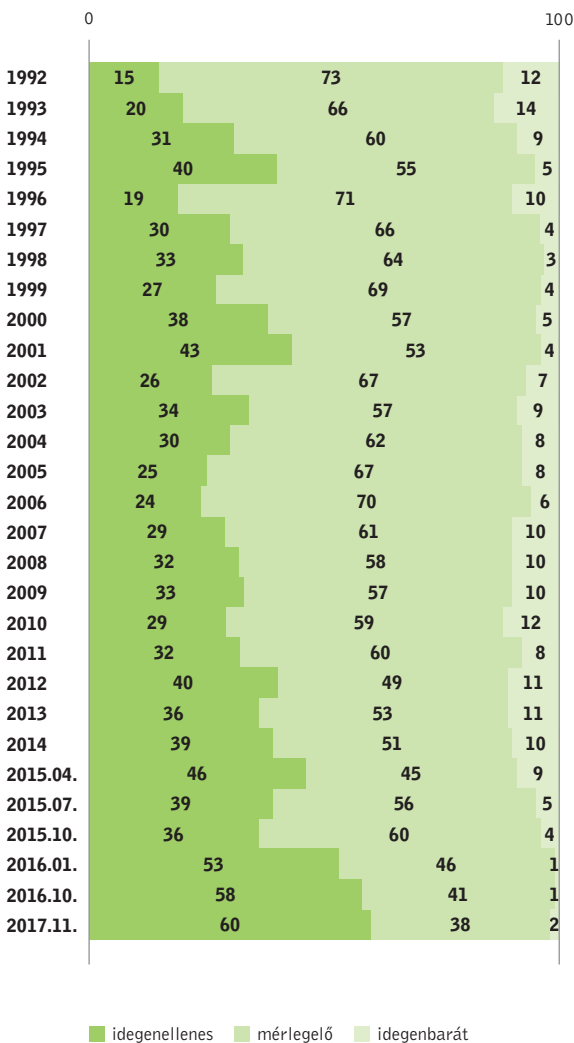
Az idegenellenesség szintje 2015 áprilisában érte el addigi csúcspontját, ekkor a válaszadók 46%-a vallott idegenellenes²⁷ nézeteket a Tárki felmérései szerint. Az év októberére jelentősen, 36%-ra esett vissza az idegenellenesség, a trend azonban átmenetinek bizonyult. Egy 2016. eleji felmérés szerint már a válaszadók 53%-a mondta azt, hogy egyáltalán nem engedne menekülteket Magyarországra. A legfrissebb felmérések még ennél is magasabb menekültellenes nézeteket tártak fel a magyar társadalomban, ezek szerint a társadalom 60%-a idegenellenes. Más szóval 2017 januárjában a magyarok többsége nyíltan elutasítja a menedékkérőket, és csak kicsivel több mint egyharmaduk mérlegelné egyáltalán, hogy beengedjen az országba menekülteket.²⁸

²⁷ A Tárki rendszeres felmérései alapján. A kutatók a következő kérdést teszik fel: „Magyarországnak minden menedékkérőt be kell-e fogadnia, vagy senkit, vagy éppen mérlegelni kellene azt, hogy kit fogadunk be?”. Idegenellenesek azok a válaszadók, akik egyáltalán nem engednék menekülteket Magyarországra; az idegenbarátok minden menekültet befogadnának. Mérlegelők azok, akik az „attól függ...” választ jelölték meg, vagyis jelezték, hogy további információkra lenne szükségük, mielőtt meghozzák döntésüket. Hajlamosak továbbá mérlegelni a pro és kontra érveket.

²⁸ Sík Endre, „Rekordot döntött az idegenellenesség Magyarországon”, 2017, elérés 2017. december 22., <http://nepszava.hu/cikk/1119911-rekord-dontott-az-idegenellenesség-magyarorszagon>.

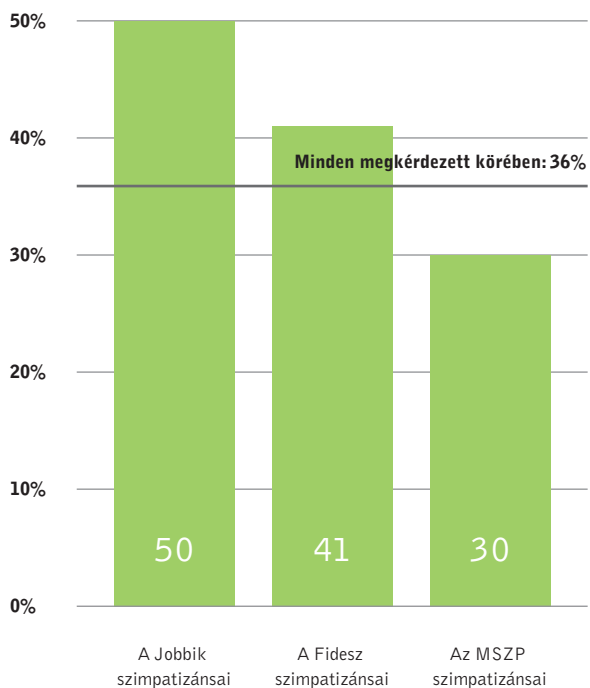
8. ábra: Az idegenellenesek, az idegenbarátok és a mérlegelők aránya, 1992-2017 (százalékokban)

Forrás: Társki

9. ábra: Az idegenellenesek aránya a Fidesz, a Jobbik és az MSZP szavazói körében, 2015. október (százalékokban)

Forrás: Társki

A pártpreferenciák fontos szerepet játszanak az idegenellenes és az idegenbarát nézetek tekintetében. Az idegenellenesek között a Jobbik szavazói jelentősen, a Fidesz szavazói mérsékelten felülreprezentáltak, az MSZP szavazói pedig alul-. A végzettség és a kor szintén fontos szerepet játszik az idegenellenes vagy idegenbarát nézetek kialakulásában. A magyar társadalom előítéletességét vizsgáló egyéb mérésekhez hasonlóan itt is látszik, hogy a kevésbé iskolázottak – különösen a csak a nyolc általánost végzettek – hajlamosabbak az idegengyűlöletre, mint a társadalom magasabb végzettségű rétegei.²⁹

Politikai stratégia-alkotás

A politikai stratégia-alkotás szintjén jelentős különbségek mutatkoznak Európán belül a kontinens keleti és nyugati országai között. A menekültválság kezelésében a nyugat-európai országok megosztottak: több helyen a társadalom nagyobb csoportjai ellenzik kormányaik cselekedeteit, túl puhának vagy túl keménynek tartva azokat, beleértve ebbe a magyar kormány intézkedéseit is.³⁰ Az EU keleti államai egységesebb álláspontot képviselnek, ellenezve a menekültek befogadását és az Európai Bizottság által javasolt bizonyos megoldásokat.

Magyarországon 2015 őszén a kötelező kvóták támogatottsága 47%-on állt, ami a kilencedik legalacsonyabb ilyen adat. A kötelező kvótákat ellenző 53%-ból csak 45% ellenezte azokat határozottan, és közel 8% nem foglalt egyértelműen állást. Ez azt mutatja, hogy a magyar társadalom meglehetősen megosztott volt a kérdésben a felmérés idején, és kategorikusan nem ellenezte a kvótarendszert.

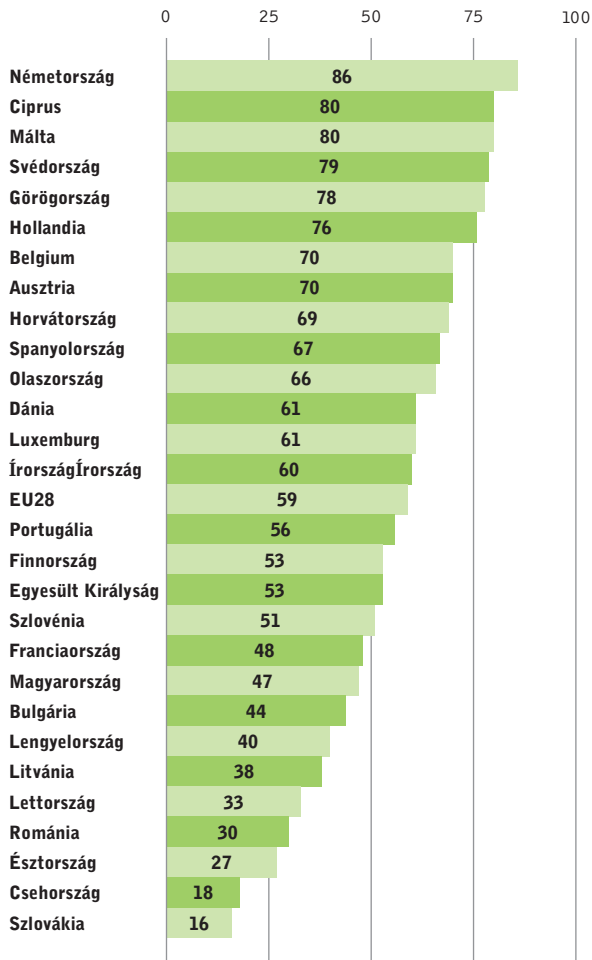
2015-ben Magyarország még nem lógott ki a sorból a többi kelet-európai országhoz képest, sőt, a magyar társadalom valamivel kevésbé volt elutasító az EU-ajánlásokkal szemben, mint a térség más országainak lakossága. Ez egyben azt is jelenti, hogy a magyar kormány ellenségesebb volt az Európai Bizottság által javasolt megoldásokkal szemben, mint a magyar közvélemény.

29 Sik Endre, Simonovits Bori, és Szeitl Blanka, „Az idegenellenesség alakulása és a bevándorlással kapcsolatos félelmek Magyarországon és a visegrádi országokban”, *Regio* 24. évf. (2016) 2. szám 81–108., elérés 2017. június 26., <http://dx.doi.org/10.17355/rkkpt.v24i2.114>.

30 Gyulai Attila, Bene Márton, és Patkós Veronika. „Politika és migráció”, Budapest: MTA, 2015., elérés 2017. december 22., http://old.mta.hu/data/cikk/13/70/8/cikk_137008/_gyulai.pdf.

10. ábra: A kötelező kvóták támogatottsága (százalékokban)

Forrás: Európai Parlament Eurobarometer EB/EP 84.1

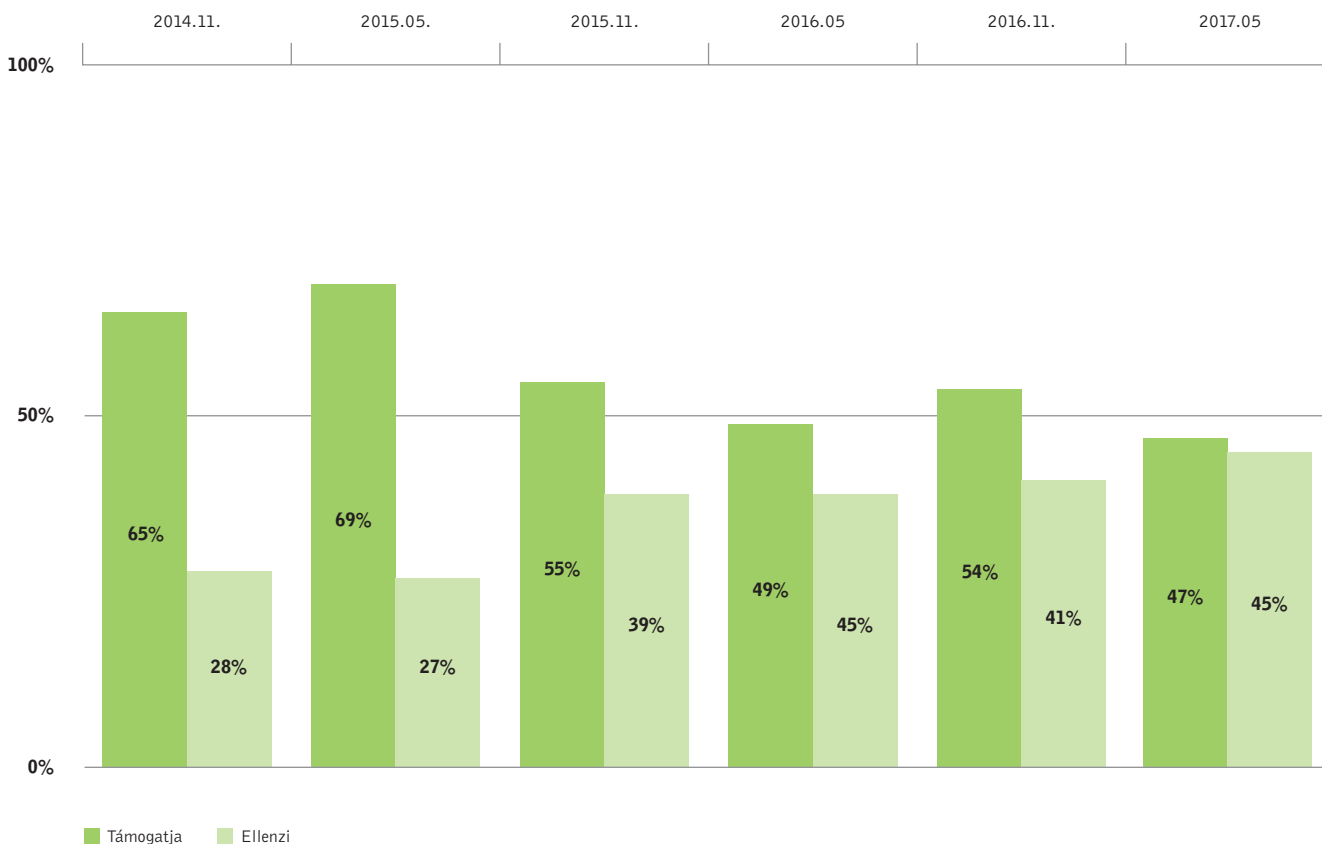

A 2016. őszi kvótaellenes kampánnyal a magyar kormány nem csak a már létező fenntartásokra próbált építeni, hanem célul tűzte ki azt is, hogy a társadalom a kérdésben még elutasítóbb álláspontra helyezkedjen. E tekintetben a kormány meglehetősen sikeres volt, ahogyan arra az alább áttekintett tanulmányok is rávilágítanak.

A migrációval kapcsolatos közvélemény-kutatások eredményeit jelentősen befolyásolhatja a kérdésfeltevés módja. Ezt jól mutatja a magyar kormányhoz több szálon kötődő Századvég kutatóintézet 2015. novemberi felmérése, amely – a fent bemutatott európai parlamenti felméréssel szemben – egyetlen kérdés segítségével mérte fel a közvélemény állapotát: „Ön inkább egyetért vagy inkább nem ért egyet az Európai Unióba érkezett bevándorlók tagállamok közötti, kötelező kvóták szerinti elosztásának elképzelésével?” A válaszadók közel kétharmada (65%) inkább nem értett egyet, az egyetértők aránya pedig számottevően alacsonyabb (30%) volt. Összefoglalva, a két felmérés a kvóták támogatottságáról jelentős eltérést mutat, 47% az első és 30% a második felmérésben.

A magyarországi felmérések tekintve, a kormánypárti Századvég kutatóintézet 2015. júliusi kutatása szerint a magukat jobboldalinak vallók 86%-a, a magukat baloldalinak vallók 32%-a és a magukat centristának vallók 53%-a támogatta a kerítés építését a magyar-szerb határon. Egy 2015. szeptember végén végzett felmérés szerint – amelyben a horvát határon építendő kerítésről kérdezték a válaszadókat – a megszólítottak 66%-a támogatta a tervet (a jobboldaliak 86%-a, a baloldaliak 39%-a és a centristák 63%-a). A Nézőpont Intézet – amely szintén a kormányhoz közel álló kutatóintézetnek tekinthető – 2015. szeptember 24-én nyilvánosságra hozott felmérése szerint a válaszadók 87%-a ellenezte az illegális bevándorlást, 55%-uk támogatta a határmenti kerítést, és 28%-uk támogatta az EU kvótarendszerét. Az Ipsos felmérése szerint 2015 június-júliusa és szeptembere között kisebb mértékben nőtt azok száma, akik szerint a migránsok veszélyt jelentenek Magyarország számára, és ezért nem lenne szabad beengedni őket az országba (64%-ról 67%-ra). A válaszadók 53%-a gondolta úgy, hogy a kontinensre érkező személyek háborús konfliktus elől menekültek, 28%-uk pedig úgy vélekedett, hogy elsősorban gazdasági és pénzügyi motiváció állt a migránsok érkezése hátterében; ez utóbbi meggyőződés kizárólag a Jobbik táborában élvezett többséget.

11. ábra: A magyarországi közvélemény alakulása a közös európai migrációs politikáról, 2014–2017

Forrás: Európai Bizottság – Public opinion, Eurobarometer felmérések³¹

A kormány félelemre épülő intenzív, kitartó kommunikációs kampánya 2016-ban és 2017-ben is jelentős hatással volt a lakosság a migrációval és a kormányzati intézkedésekkel kapcsolatos véleményének alakulására. Egy 2017. júniusi³² közvéleménykutatás szerint a válaszadók 85%-a félt tőle, hogy a bevándorlási hullámban terroristák bújhatnak meg. A válaszadók kétharmada tartott tőle, hogy a jelenség gondot okozhat az ország számára a következő tíz évben. Nem véletlen, hogy a megkérdezettek 81%-a támogatta a déli határ mentén építendő kerítést, 87%-a pedig ellenezte a kötelező menekültkvótákat. Ez utóbbi álláspontot még a baloldali pártok szavazóinak többsége (58%) is osztotta (MSZP, DK, LMP, PM, Együtt).

Pártpolitika

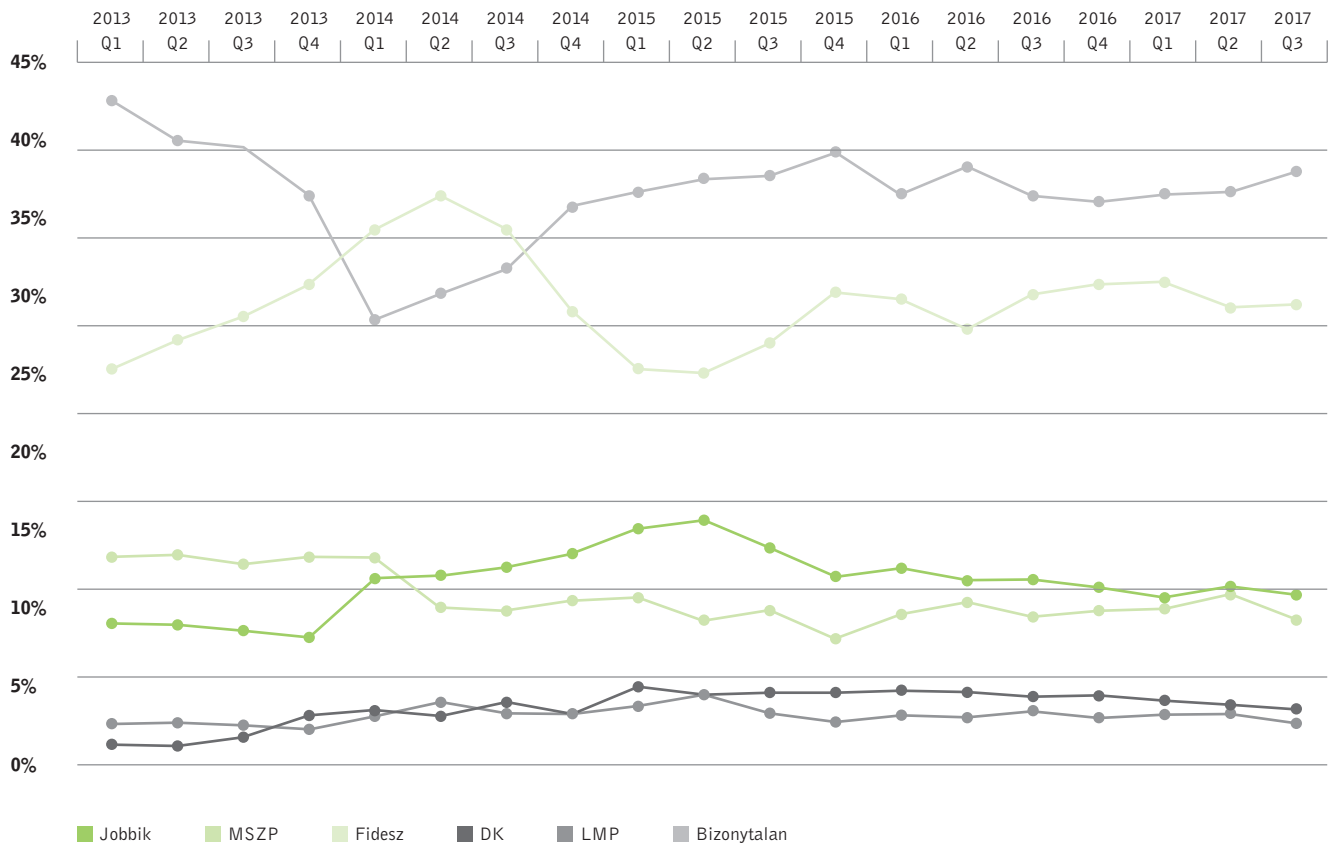
Az utóbbi 40-50 év tapasztalata Európában megmutatta, hogy az európai kormányok alig képesek befolyásolni a migrációs mintázatokat, legyen akár menekültekről, akár munkahelykereső migránsokról szó. Ennek fő oka, hogy a különálló nemzetállamok nem képesek hatékonyan befolyásolni a nemzetközi migrációs trendeket. Mindezek eredményeként pedig egyre több politikus tekinti a megnövekedett számú bevándorló okozta problémákat olyan kiváló lehetőségnek, amelyből saját maga számára tud rövid távon politikai hasznot húzni. Az 1970-es évek óta

valamennyi európai országban megjelentek a bevándorlásellenes pártok, és miközben programjaikat sok esetben magukévá tették a fősodor pártjai is, a növekvő bevándorláshoz társuló problémák nem enyhültek számottevő mértékben. A bevándorlási szabályok évtizedek óta tartó szigorítása nem bizonyult hatásosnak, és arra sincs bizonyíték, hogy Európa nemzetállamai külön-külön képesek lennének bármilyen szinten szabályozni a migrációs mintázatokat. Ez azt jelenti, hogy a bevándorlásellenes pártokkal szembeni politikai küzdelemhez mind szigorúbb és mind átláthatóbb szabályozásra van szükség. A kormányok többek között szívesen engedik át a felelősséget az uniós rendszereknek, hogy ezzel rövid távon népszerű álláspontot foglalhas-

31 „Public Opinion - European Commission (What is your opinion on each of the following statements? Please tell me for each statement, whether you are for it or against it. A common European policy on migration)”, elérés 2017. június 27., <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Chart/getChart/chartType/gridChart/themeKy/29/groupKy/180/sav-File/646>.

32 Nézőpont Intézet, „Tízből közel kilencen kvótaellenesek”, elérés 2017. június 27., <http://nezopointintezet.hu/analysis/tizbol-kozel-kilencen-kvota-ellenesek/>.

12. ábra: A pártok átlagos népszerűsége a szavazásra jogosultak körében (százalékokban, a Medián, a Néz pont, a Publicus, a Republikon, a Századvég, a Tárki és az Ipsos/Závecz Research felmérései átlageredményei alapján)

sanak el, miközben a tényleges problémákkal nem foglalkoznak. A magyarországi kormánypárt is pontosan tisztában van ezzel, és – saját politikai érdekeitől nem függetlenül – kommunikációs kampánya ürügyeként az EU-ba Magyarországon belépő bevándorlók növekvő számát használja. 2014 őszén – védekező álláspontra helyezkedve – a Fidesz ezzel a módszerrel került politikai értelemben ellenfelei fölé, visszaszerezve a politikai kezdeményezés lehetőségét, és kiiktatva a közbeszédből minden más olyan témát, amelyek árthattak volna a párt érdekeinek.

Pártpolitikai szempontból azonban a jelenlegi fejlemények tükrözik a Jobbikkal való versengésen, és tágabb célkitűzést szolgálnak. Orbán Viktor és pártja már kipróbált stratégiával rendelkeznek a politikai aréna megosztására, létrehozva a „nemzeti” és a „nemzetellenes” oldalakat, s ragaszkodnak hozzá, hogy minden ügyet e törésvonal mentén vizsgáljanak. Bárkit, aki a Fidesz álláspontját megkérdőjelezi, automatikusan és érvek figyelembevétele nélkül a „nemzetellenes” táborba sorolnak, és „külföldi ügynököknek” kiáltják ki. 2014 végére a belpolitikában egyre inkább háttérbe szorult ez a törésvonal, ami korábban oly kényelmes volt a Fidesz számára. Ekkorra azonban egyre kevésbé volt hihető, hogy kizárólag az Orbán-kormány képviselheti a „nemzeti érdeket”. Ezért csaptak le a kormányzó pártok a menekültválságra: a köré épített kampánnyal a teljes

baloldali ellenzék, a civil társadalom, valamint a kormánnyal szemben kritikus jobboldali szereplők köre mind a „külföldi érdekek” képviselőjének volt beállítható.

A Fidesz erőfeszítései annyiban kifizetődők voltak, hogy sikerült szavazói bázisát 5-6 százalékponttal megnövelni, miközben a Jobbik – a párt legkomolyabb jobboldali kihívója – nem volt képes kihasználni a migráció ügyét, sőt, még szavazókat is veszített. A töredezett baloldali ellenzék kénytelen volt egy népszerűtlen, reaktív szerepet felvállalni; támogatottsága azóta is gyakorlatilag stagnál.

Pártpolitika és szakpolitikák

Orbán Viktor politikai stratégiája

Az Orbán Viktor vezette kormánypárt politikai stratégiája a társadalom megosztása politikai törésvonalak mentén: e stratégia vezérelve, hogy kizárólag az Orbán-kormány képviseli a magyar érdekeket. A kormány 2015 óta még az európai menekültválsággal kapcsolatban is hatékonyan alkalmazza ezt a stratégiát. Több kampány során azt az üzenetet kommunikálták az állampolgárok felé, hogy a baloldali pártok, a civil társadalom és az emberi jogi szervezetek az „idegenek pártján állnak”. Ahogyan a miniszterelnök fogalmazott: „a magyar baloldal [...] ma tárt karokkal ölelné keblére az illegális bevándorlókat. Ezek az emberek, ezek a politikusok egész egyszerűen nem szeretik a magyarokat, és azért nem szeretik őket, mert magyarok”.³³ Ideológiai szempontból ez a stratégia nem egyszerűen az idegenellenességre és a nacionalizmusra épül: ennél összetettebb világnézetet közvetít, amit orbánizmusnak nevezhetünk. Az orbánizmus – hasonlóan a putyinizmushoz – egy zárt, tradicionalista világnézetet, valamint a városi-vidéki megosztottságon alapul. A „természetesnek” tartott értékeket, elveket és kapcsolatokat állítja szembe a „természetellenes” liberális absztrakciókkal, amelyek eredete a felvilágosodásra nyúlik vissza. Egyfajta Nyugat-ellenes ideológiának is tekinthető, amely a nemzeti kollektívizmust helyezi előtérbe az individualizmus és az emberi jogok helyett; egy olyan ideológia, amely a tekintélyelvű államot támogatja a liberális demokrácia felett, illetve a rendet a szabadság felett. Összegezve: Orbán Viktor politikája a konfliktusok szítására épül, bármilyen országos konszenzus megteremtése helyett. Ez egyértelmű a miniszterelnök mind belpolitikai, mind uniós szintű stratégiájában, hiszen nem a konfliktusok megoldására törekszik, hanem újabb konfliktusok generálására, annak érdekében, hogy ő határozhassa meg a politikai napirendet, és ezen keresztül elérje, hogy a befolyásolható szavazók felsorakozzanak mögötte.

Orbán a menekültválsághoz kapcsolódó stratégiájának célja a konfliktusok folyamatos szítása a magyar kormány és az EU intézményei között. A 2015-ös menekültellenes kampányokat követően 2016-ban és 2017-ben az Európai Unió, Soros György és az általa támogatott civil szervezetek váltak a kormányzati kommunikáció kiemelt célpontjaivá. Az Orbán-kormány elsődleges érve az EU és Soros ellen, hogy – egymással együttműködve – „migránsokat” kívánnak betelepíteni Magyarországra. Az állítások megerősítésére a kormány népszavazást tartott, majd nemzeti konzultációt indított.

A 2016. október 2-án tartott népszavazáson a magyar állampolgárok elmondhatták véleményüket, hogy szabad legyen-e az EU-nak elrendelni nem magyar állampolgárok „kötelező betelepítését” Magyarországra, az Országgyűlés felhatalmazása nélkül. A népszavazás eredménytelen volt, mivel a választásra jogosultak kevesebb mint fele adott le érvényes szavazatot. A kérdésre érvényesen felelő 3,2 millió választópolgár 98%-a nemmel szavazott, ami lehetővé tette a kormány számára, hogy az érvénytelen népszavazásra győzelemként hivatkozzon.³⁴

Néhány hónappal később, 2017 márciusában a magyar kormány nemzeti konzultációt indított „Állítsuk meg Brüsszelt!” címen. A hat kérdésből álló kérdőívet az ország valamennyi háztartásába eljuttatták. A konzultációban több kérdés is tényszerűen hamis állításokat tartalmazott³⁵, például: „Brüsszel kényszeríteni akarja Magyarországot, hogy illegális bevándorlókat engedjünk be”. A kormány kijelentette, hogy a május végén zárult konzultáció rekordot döntött, mivel 1,5 millió állampolgár küldte vissza a kérdőívet – bár ezt az adatot lehetetlen független módon ellenőrizni.

Miután 2017 szeptemberében az Európai Unió Bírósága (EUB) elutasította Magyarország és Szlovákia keresetét a görögországi és az olaszországi menedékkérők elhelyezése ellen, az Orbán-kormány bejelentette, hogy újabb nemzeti konzultációt indít az ún. „Soros-tervről”. A kormány értelmezésében az EU intézményei fel kívánják gyorsítani egy kötelező, állandó kvótarendszer elfogadását, amely a menedékkérők elosztását szolgálja. A kormány kijelentései szerint a „Soros-terv” lényege egymillió illegális bevándorló Európába történő telepítése, az EUB határozata pedig szintén az „amerikai spekuláns tervének”³⁶ végrehajtását szolgálja. Mindez azt jelzi, hogy a Fidesz a 2018-as országos választási kampány egyik központi témájává kívánja emelni a menekültügyet és a migrációt.

Menekültpolitika: biztonságiasítás

Mindennek eredményeként a kormány politikája a biztonságiasítási narratívához illeszkedik, úgy szakpolitikai mint retorikai értelemben, és a következők mentén írható le pontosabban:³⁷

- 33 „Orbán Viktor: A baloldal azért nem szereti a magyarokat, mert magyarok”, <http://mandiner.hu/>, 2015, elérés 2017. december 22., http://mandiner.hu/cikk/20150727_orban_viktor_a_baloldal_azert_nem_szereti_a_magyarokat_mert_magyarok.
- 34 „7 állítás a népszavazásról / 7 statements about the referendum”, PC, 2016, elérés 2017. december 22., <http://pcblog.atlatszo.hu/2016/10/03/7-allitas-a-nepszavazasrol-7-statements-about-the-referendum/>.
- 35 „Lássuk a tényeket: Az Európai Bizottság válasza a nemzeti konzultációra” (European Commission, 2017), elérés 2017. december 22., https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/commission-answers-stop-brussels-consultation_hu.pdf.
- 36 „Nemzeti konzultáció a Soros-tervről: minden, amit tudni kell”, <http://www.origo.hu/>, 2017, elérés 2017. december 22., <http://www.origo.hu/itthon/20170914-ezert-kell-nemzeti-konzultacio-a-soros-tervrol.html>.
- 37 Juhász Attila Juhász és Edit Zgut, „Recent Changes in Refugee-Related Policies in Hungary”, [cepolicy.org](http://www.cepolicy.org/publications/recent-changes-refugee-related-policies-hungary), elérés 2017. június 29., <http://www.cepolicy.org/publications/recent-changes-refugee-related-policies-hungary>.

- 2015 végén a kormány bezárta az ország legnagyobb nyílt befogadó állomását Debrecenben, jelentősen lefokozva ezzel a magyar menekültügyi rendszer kapacitását. 2016 tavaszán ezt a nagyfai befogadó állomás bezárása követte, majd a körmendi átmeneti sátoztáborot állandó létesítménnyé alakították. 2016 decemberében a kormány egy újabb, viszonylag jól felszerelt befogadó állomást zárt be Bicskén.
- Júniusban a kormány megszüntette a menekülteknek nyújtott beilleszkedési támogatást, amivel korábban a nemzetközi védelem alatt álló személyek támogatását szolgálta. Ez illeszkedett ahhoz a kormányzati narratívához, amely szerint az integráció nem lehetséges, és ezért ezt a folyamatot a kormány semmilyen módon nem is támogatja.
- 2016 végén a kormány új intézkedéseket vezetett be: menedékkérelmet azóta kizárólag a röszkei vagy tompai tranzitónában nyújtható be, csak hivatali nyitvatartási időben. Ez azt jelenti, hogy kérelem kizárólag hétköznap nyújtható be. A Magyar Helsinki Bizottság szerint naponta átlagosan csupán tíz menedékkérő léphet be a kerítésen a röszkei és a tompai tranzitónákba összesen, vagyis a menekültrendszer gyakorlatilag megszűnt létezni.³⁸
- Több humanitárius és emberi jogi szervezet³⁹ jelezte, hogy a magyar hatóságok bántalmazták a migránsokat, alkalmanként súlyos sérüléseket okozva. Menedékkérők állításai szerint egyenruhás magyar határőr-alakulatok rendszeresen verik őket, gumibotot használnak velük szemben, vagy szabadon engedett kutyákkal kergetik őket a szerbiai határ közelében. A média híradásai szerint 2017 februárja óta Belgrád egyre több sebesült menedékkérő ellátására kényszerült, akik azt állítják, magyar rendőrök bántalmazták őket.⁴⁰ A magyar hatóságok visszautasítják ezeket a vádakokat, a kormány pedig következetesen politikai támadásként állítja be őket, amelyek célja a határvédelmi alakulatok hiteltelenítése. A magyar hatóságok egyelőre nem indítottak komolyabb vizsgálatot az állításokkal kapcsolatban.
- Magyarországi szélsőjobboldali félkatonai szervezetek elismerték, hogy az országhatárok mentén közreműködtek menedékkérők bántalmazásában. Felvétel bizonyítja, hogy a Betyársereg vezetője, Tyirityán Zsolt a fősodorbeli magyar politikai elit alkalmatlanságáról beszél a „migrációs válság kezelésével” kapcsolatban, és szót emel a Betyársereg szerepvállalása mellett.⁴¹ Tyirityán azt állítja, „személyesen keresték meg” a hatalom képviselői. Kijelentéseit követően a bevándorlók szabad mozgása Magyarország területén belül szinte lehetetlenné vált, az említett szervezet tagjai pedig elsősorban a Jobbikhoz kötődő Toroczka László polgármester vezette Ásotthalmon töltötték időt.⁴² A hatóságok később visszautasították azokat az állításokat, amelyek szerint kapcsolatba léptek volna a szervezettel, sőt, később maga a Betyársereg is elismerte, hogy erre nem került sor.⁴³ Valószínűleg, hogy bármely kormányzati szerv megkereste volna a Betyársereget, hiszen a magyar titkosszolgálatok szemmel tartják a szervezetet, és így tettek a bevándorlási válság idején is.⁴⁴ Toroczka László ráadásul 2015 szeptemberében megpróbálta a szervezet tagjait megakadályozni abban, hogy a déli határ mentén menekülteket verjenek, bár ez természetesen nem zárja ki, hogy a Betyársereg vagy más szélsőséges csoport megtámadhatott menekülteket, ezt megelőzően vagy a későbbiekben.⁴⁵
- A menekültügyhöz kapcsolódó legfrissebb politikai intézkedések – 2017 márciusában – újabb korlátozásokat vezettek be a menedékkérőkre vonatkozóan.⁴⁶ Először: a rendőrség felhatalmazást kapott, hogy valamennyi Magyarországon illegálisan tartózkodó külföldi személyt a határmenti kerítés külső oldalára szállítson; ez a módosítás kiterjesztette a 2016 júliusában bevezetett „8 kilométeres szabályt”. Másodsorban: a tranzitónákba bebocsátott menedékkérőket őrizetbe veszik, és a tranzitónákat kizárólag a „kijáraton át”, Szerbia vagy Horvátország felé hagyhatják el. A felnőtt

38 „A Menekültvédelem Jövője Magyarországon” (Hungarian Helsinki Committee, 2017), elérés 2017. december 22., http://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/A_menekultvedelem_jovoje_Magyarorszagon_Web_black.pdf.

39 Katolikus Segélyszolgálat, Jezsuita Menekültsegítő Szolgálat, Human Rights Watch, Helsinki Bizottság, Orvosok Határok Nélkül

40 „Flyktningarna: den ungerska polisen misshandlar och torterar oss”, Aftonbladet, 2017, elérés 2017. december 22., <https://www.aftonbladet.se/a/noLbn>.

41 „A migránsválság megoldásában, büszkeséggel mondhatom, hogy a Betyársereg is igencsak kivette a részét, és úgy, hogy a rendszer keresett meg bennünket. Nyilván ennek a függvénye az volt, hogy ugye annyira leépítették a magyar honvédelmet, hogy egy ilyen önszerveződő sportolók-ból álló civil körre volt szükség, hogy adott helyzetben ott legyen, amikor ott kellett, hogy legyen”. <http://www.atv.hu/belfold/20160720-tyirityan-a-rendszer-a-betyarsereget-is-megkereste-a-migransvalsg-megoldasara/hirkereso>

42 „Nagyon berágott Toroczka a Betyársereg”, 2015. július 13., elérés 2017. december 22., http://index.hu/belfold/2015/07/13/beragott_a_betyarsereg_toroczkaira/.

43 „Felharsantak jerikó harsonái – az ATV gyilkossággal vádolja a Betyársereget | Betyársereg”, 2016, elérés 2017. december 22., <http://betyarsereg.hu/felharsantak-geriko-harsonai-az-atv-gyilkossaggal-vadolja-a-betyarsereget/>.

44 Juhász és Zgut, „Recent Changes in Refugee-Related Policies in Hungary”.

45 „Nagyon berágott Toroczka a Betyársereg”.

46 Juhász és Zgut, „Recent Changes in Refugee-Related Policies in Hungary”.

47 „NEM’ a menedékkérők tömeges elzárására!”, Magyar Helsinki Bizottság (blog), 2017. március 6., elérés 2017. december 22., <https://www.helsinki.hu/nem-a-menedekkerok-tomeges-elzarasara/>.

menekültek, a családos menekültek valamint a 14 éven aluli kiskorúak egyaránt őrizetbe kerülnek bármiféle jogorvoslati lehetőség nélkül. A kormány a tömeges bevándorlás okozta válságra hivatkozva vezette be ezeket a szabályokat, noha az országban jelenleg alig 300-400 menedékkérő tartózkodik.⁴⁷

- A menedékkérők azonnali elzárását tiltják az EU törvényei. Az Európai Bizottság ezért kötelezettségszegési eljárást indított a 2017 márciusában elfogadott törvény miatt. A Bizottság és Magyarország álláspontja annyira távol áll egymástól ebben az ügyben, hogy jó eséllyel ez a vita is az Európai Unió Bírósága elé kerül majd. Orbán Viktor ezzel kapcsolatban világossá tette az EU 2017. júniusi csúcstalálkozóján, hogy amíg az ő kormánya van hatalmon, Magyarország egyetlen menekültet sem fog befogadni az EU iránti kötelezettségei alapján. Könnyen elképzelhető ezért, hogy az EU történetében először egy uniós tagállam szembemegy az EU bírósága által hozott ítélettel. A vita tökéletesen feleslegessé vált, mivel míg az EU intézményei az ügyet az európai jogrendszer „egyszerű” próbájának tekintik, a magyar kormány szerint identitáspolitikai ügyről van szó, és ezért a politikai haszon-szerzésre koncentrál. A magyar miniszterelnök a következő kijelentést tette az EU-csúcs során: „Vannak országok, akik szerint ez szolidaritási, illetve technikai kérdés. Ezek általában azok az országok, akik beengedték ezeket az embereket, és most azt várják, hogy vigyék is el őket tőlük. Szerintünk azonban ez identitás kérdése. Lehetetlen, hogy más határozza meg, hogy kikkel élünk együtt. Ez az ország identitásának a kérdése, és eszünk ágában sincs az identitásunkat megváltoztatni”.⁴⁸ Ez arra is rávilágít, hogy a magyar kormány rendszeresen és szándékosan összemossa – politikai célokot szem előtt tartva – a szabályozást (mely szerint az országnak kötelessége lenne 1294 menekültet befogadni) az automatikus, állandó kvótarendszer azóta teljesen parkolópályára került javaslatával. Így a magyar közvélemény nem értesül róla maradéktalanul, hogy a Magyarországra jelenleg vonatkozó egyetlen kvótarendszer kizárólag Olaszországból és Görögországból teszi lehetővé a menedékkérők áttelepítését, és nem általában a „nyugati országokból”.

Menekültpolitika nemzetközi összefüggésekben

A kormány új intézkedései elérték, hogy az országban tartózkodó menekültek eleve sokat bírált helyzete tovább romoljon.⁴⁹ Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ráadásul már az új törvény elfogadása előtt érvényben lévő jogszabályokat is elítélte.⁵⁰ Az EJEB elmarasztalta Magyarországot egy a 2015 szeptemberében bevezetett határvédelmi törvényhez kapcsolódó ügyben: az *Ilias és Ahmed kontra Magyarország* ügy két bangladesi állampolgárról szólt, akiket – miután benyújtották menedékkérelmüket – a szerb-magyar határon egy tranzitónában őriztek 23 napig, mielőtt kiutasították volna őket az országból. A két férfi ezt követően fordult a strasbourgi bírósághoz, amely elma-

rasztalta Magyarországot. Kósa Lajos, a Fidesz frakcióvezetője „agyrémnek” nevezte a döntést, amivel „a schengeni és a dublini szabályok betartása miatt büntetik meg Magyarországot”.⁵¹ A párt felszólította a magyar kormányt, hogy fellebbezzen a döntés ellen. A Fidesz hozzáállása azonban megkérdőjelezhető, hiszen sem a schengeni, sem a dublini szabályok nem kötelezik vagy engedélyezik egyetlen személy illegális őrizetbe vételét, az illető állampolgárságára való tekintet nélkül. A Magyar Helsinki Bizottság továbbá arra hívta fel a figyelmet,⁵² hogy az újonnan elfogadott jogszabály ráadásul éppen hogy megkérdőjelezi, hogy Magyarország eleget tesz-e a fent említett szabályok által előírt kötelességeinek, mivel a Magyarországról kiutasított személyeket semmilyen módon nem ellenőrzik, őket semmilyen rendszerben nem regisztrálják, adataikat nem veszik fel és nem vetik össze semmilyen adatbázissal.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy Európában több bíróság is hozott ítéletet arról, hogy Magyarország nem biztonságos ország a menedékkérők számára⁵³, az őket érintő rossz bánásmód és legfőképp a tranzitónák miatt. Olyan konkrét személyek ügyében születtek döntések, akiket a határozatok eredményeként nem lehet visszaküldeni Magyarországra. A többi döntés általánosabb, és eltiltja a kormányokat a menedékkérők Magyarországra történő visszaküldésétől.

48 Magyarai Péter, „Orbán rendkívüli ígéretet tett: ha nem tetszik neki, akkor nem tartja be az EU bíróságának az ítéletét”, 444, 2017. június 28., elérés 2017. december 22., <https://444.hu/2017/06/28/orban-rendkivuli-igeret-tett-ha-nem-tetszik-neki-akkor-nem-tartja-be-az-eu-birosaganak-az-iteletet>.

49 Juhász és Zgut, „Recent Changes in Refugee-Related Policies in Hungary”.

50 Miklósi Gábor, „Strasbourg: Magyarország megsérti a menedékkérők jogait”, 2017. március 14., elérés 2017. december 22., http://index.hu/belfold/2017/03/14/strasbourg_magyarorszag_megserti_a_menekultek_jogait/.

51 „Kósa agrémnek nevezte a strasbourgi bíróság döntését”, Hír TV, 2017. március 26., elérés 2017. december 22., <https://hirtv.hu/ahirtvhirei/kosa-agyremnek-nevezte-a-strasbourgi-birosag-donteset-1391633>.

52 „Kettős üzenetet közvetít migrációs ügyben az Orbán-kormány”, PC, 2017, elérés 2017. december 22., <https://pcblogger.atlatszo.hu/2017/03/28/kettos-uzenetet-kozvetit-migracios-ugyben-az-orban-kormany/>.

53 „Italy: Hungary Is Unsafe Country for Transferring Asylum Seekers under Dublin Regulation | European Council on Refugees and Exiles (ECRE)”, 2017, elérés 2017. december 22., <https://www.ecre.org/italy-hungary-is-unsafe-country-for-transferring-asylum-seekers-under-dublin-regulation/>.

A magyar kormány ezen felül 2015-ben elfogadott egy rendeletet, amely Szerbiát biztonságos országgá nyilvánítja, s ennek eredményeként a Szerbiából Magyarországra érkezők visszafordíthatók oda, hogy Szerbiában nyújtsanak be menedékkérelmet. A magyar hatóságok döntései a Szerbiából érkezők esetében azóta szinte automatikussá váltak: ha bárki át is jutott a kerítésen, rögtön őrizetbe került tiltott határátlépés miatt, s ennek eredményeként általában azonnal visszaszállították Szerbiába. Ha azok közé tartozik, akik jogosultak legális menedékkérelmet benyújtani Röszkén vagy Tompán (tehát egyike annak a kb. tíz főnek, akiket a magyar rendszer naponta beenged), a hatóságok megállapítják, hogy biztonságos országból érkezett, ezért nincs alapja a menedékkérelmeknek. Amióta azonban ez a rendelet érvényben van, Szerbia nem fogad vissza menekülteket Magyarországról (kivéve a koszovóiakat). Elméletileg csak úgy lehetséges bárkit visszaküldeni más államba, ha a fogadó ország hatóságai jelzik, hogy visszafogadják őt. A magyar kormány éppen ezért találta ki a tranzitónákat: a kormány szerint az ott tartózkodó menedékkérők nem léptek Magyarország területére, ezért az Orbán-kormány értelmezésében a tranzitónákból dél felé távozókat nem visszaküldik, hanem egyszerűen megtagadják számukra a belépést Magyarország területére. Nemzetközi jogi szempontból ez szürkezónának számít, és a Magyarországról kiutasított személyeket gyakorlatilag a szerbiai erdőbe toloncolják. Az Európai Bizottság ezért nem pusztán azt kifogásolja, hogy a menekülteket a tranzitónákban őrizetbe veszik, hanem azt is, hogy a kiutasítás ellen csak korlátozott mértékben tudnak fellebbezni. A bíróságok jelenleg nem írhatják át a menekültügyi hatóság eljárásait – csak arra utasíthatják a hivatalt, hogy ismételje meg az eljárást.

A magyar példa azt is megmutatja, hogy az EU menekültpolitikája gyakran betarthatatlan: a menekültek szétosztása a tagállamok között és a tranzitállamok felé jogilag lehetetlen, mivel Németországban és Ausztriában számos olyan bírósági ítélet született, amelyek megtiltották az adott ország kormányainak, hogy a menekülteket Magyarországra küldjék vissza. A magyar kormány és szövetségesei azt állítják, hogy a kvótarendszer azért rossz megoldás, mert nem oldja meg a menekültválságot általánosságban, ellenben további társadalmakban generál feszültséget. Ehelyett az érkezőket az EU-n kívül kell feltartóztatni. A magyar kormány szerint erre kellene összpontosítani a politikai stratégia alkotóinak, és erre kellene anyagiakban is áldozni. Orbán Viktor ezért szól rendszeresen a líbiai katonai beavatkozás szükségességéről, bár ennek nemzetközi előfeltételei még nem adóttak.

A menekültkérdés jelentősége a politikai rendszer vonatkozásában

A kisebbségek védelme és a többség vélekedése, ill. az emberi jogi normák feltétlen betartása és a többség politikailag kreált nemzeti, etnikai vagy kulturális alapú akarata közötti ellentét alapvető jelentőségű.⁵⁴ Egy kormányzat a többség demokratikus akaratára és valamilyen jellegű „különleges állapotra” hivat-

kozhat az emberi jogok és az eljárási rendek lefokozását indokolandó – noha éppen ezek képezik a liberális demokrácia alapköveit. A magyar kormány éppen a migráció ügyét kihasználva alakítja át szándékosan az ország politikai rendszerét.

Több civil szervezet vált a kormány célpontjává azáltal, hogy bírálta a magyarországi hatóságok és a kormány menekültpolitikáját.⁵⁵ Civil társadalmi szereplők próbálták ellensúlyozni a menekültválság negatív hatásait, és támogatták a menekülteket mindennapi problémáik megoldásában; más esetekben a civil szervezetek a magyar kormány döntéseinek átláthatóságát próbálták növelni.⁵⁶ Ennek eredményeként az Orbán-kormány szerint e szervezetek viselkedése eltér az „elfogadhatótól”. Projektjeik miatt több civil szervezet is a kormány célkeresztjébe került: „külföldi ügynökként” bélyegzik meg őket, akik külföldi erőket szolgálnak és a „nemzetközi politikai elit” erőfeszítéseit támogatják a nemzetállamok szuverenitásának visszaszorítása érdekében. A kormány így sikeresen bővítette a biztonságiasított témák sorát, amelyek közé tartozik most már a civil társadalom is.

⁵⁴ Juhász és Zgut, „Recent Changes in Refugee-Related Policies in Hungary”.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

Regionális kitekintés

Bevándorlóellenes nézetek: regionális trendek

A visegrádi országok hagyományosan ellenségesebbek a migránsokkal szemben, mivel a első világháborút követően megszűnt a közép-európai társadalmak etnikai sokszínűsége. Annak ellenére, hogy ezek az országok nem rendelkeznek számottevő külföldi születésű lakossággal és különösebben nem érintette őket a „menekültválság”, a térségben jelentős az idegenellenesség.

A Tárki által 2015-ben végzett összehasonlító kutatás azt mutatta, hogy a térségben kiemelkedő trend a kisebbségi csoportok elleni magas fokú előítéletesség. Ez azt jelzi, hogy a V4-ek társadalmi több szempontból is tartanak a migrációtól, aggódnak például, hogy a bevándorlás ront a közbiztonságon és hogy a migránsok betegséget terjesztenek.⁵⁷

A bevándorlásellenes nézetek nem kapcsolódnak a bevándorlók konkrét jelenlétéhez: ez a hozzáállás gyakran az ismeretlentől való jelképes félelmet jeleníti meg, amelyet belpolitikai célok által vezérelve a politikai erők is táplálnak. Hasonlóképpen: míg a terrorellenes tevékenységhez kapcsolódó jogszabályokat Európa-szerte megerősítették, és Nyugat-Európában a módosítások a valóban fennálló veszélyek magas szintjét tükrözik és stabil demokratikus rendszerekben gyökereznek, a visegrádi térségben a javasolt módosítások főként jelképes célokat szolgálnak, és olyan rendszerekbe épülnek be, amelyek gyengébb intézményes fejlődési pályát jártak be. A vita biztonságiasítása lehetővé teszi a politikusok számára, hogy olyan vezetőkként tüntessék fel magukat, akik eredményeket tudnak felmutatni, ennek köszönhetően – a lakosság félelmeit kihasználva – továbbra is hatalmon maradhatnak.⁵⁸

A menekültválság hatása a visegrádi együttműködésre

A menekültválság során a visegrádi csoporton belüli együttműködés meglehetősen jelentőségűvé vált az Orbán-kormány számára, mivel a menekültek kötelező befogadására vonatkozó kvótarendszer elutasítása lehetőséget teremtett rá, hogy a V4-eket a nyugati EU-tagállamokkal szemben egyfajta alternatív hatalmi központként mutathassa fel. A magyar miniszterelnök szerint „tőlünk nyugatra” minden töredezik, amivel szemben áll a V4-ek helyzete, amely országok vehemensen elutasítják a menekültkvótákat, és amely csoportot Orbán a nemzeti hagyományok, a kereszténység és a biztonság védelmezőjeként próbál beállítani. A magyar kormány migrációs politikája szintén szerepet játszott az Európai Parlament által elfogadott határozatban, amely szankciókat javasolt Magyarországgal szemben jogállamisági aggodalmakra hivatkozva.⁵⁹ Orbán megjegyezte, hogy „Brüsszel nyíltan a terroristák pártjára áll”, miután EU-vezetők bírálták, hogy Magyarország őrizetben tartja a szír állampolgárságú Ahmed H-t, akit tiltott határátlépés miatt terrorizmussal vádolnak.⁶⁰

Orbán úgy véli, hogy Brüsszel kudarcot vallott migrációs stratégiája eredményeként az EU regionális szereplővé minősült vissza. Ezért most azt kell eldönteni, mit kell tennie az Uniónak annak érdekében, hogy ismét globális szereplővé válhasson.⁶¹ Orbán – aki már a Közel-Keletről útnak indult menekülthullám kezdete előtt migrációellenes intézkedéseket szorgalmazott⁶² – egyre inkább úgy tekint a visegrádi csoportra, mint Brüsszel elleni „szabadságharca” egyik eszközére. Ezt a hozzáállást varsói diplomáciai körökben feltétlenül észrevették, legalábbis ez derül ki a Lengyel Külügyi Intézet (PISM; a lengyel külügyminisztérium egy háttérintézménye) egy 2016. decemberi tanulmányából. Az írás szerzői felhívják a figyelmet, hogy a menekültválság során Magyarország megerősítette pozícióját a V4-eken belül, s ennek eredményeként az EU-ban Budapestet tekintik a visegrádi csoport vezető erejének.

Pozsony EU-elnöksége alatt azonban Magyarország északi szomszédja számára fontos volt finomítani saját migrációs retorikáját. Pozsony közös megoldást szeretett volna találni a „menekültválságra”, egyidejűleg csillapítani a vitát az Unió szintjén. A V4-eken belüli véleménykülönbségek meglétét a szlovák elnökség által bevezetett „rugalmas szolidaritás” fogalma is megmutatta, amely minimális számú más országból áttelepített menekült befogadását írta volna elő minden tagország számára. A javaslatot többek között Magyarország⁶³ is ellenezte.

57 Sik Endre, Simonovits Bori, és Szeitl Blanka, „Az idegenellenesség alakulása és a bevándorlással kapcsolatos félelmek Magyarországon és a visegrádi országokban”.

58 Molnár Csaba és Hunyadi Bulcsú, „Central Europe’s Faceless Strangers: The Rise of Xenophobia” (Freedom House, 2016), elérés 2017. december 22., https://freedomhouse.org/sites/default/files/July12016_xenophobia_final_brief_FH.pdf.

59 Bayer Lili, „In Unprecedented Vote on Hungary, European Parliament Calls for Triggering Article 7”, *The Budapest Beacon*, 2017. május 17., <http://budapestbeacon.com/featured-articles/unprecedented-vote-hungary-european-parliament-calls-triggering-article-7/46861>.

60 „Hungarian PM: EU ‘Openly on the Side of Terrorists,’” *LifeZette*, 2017. június 12., elérés 2017. december 22., <http://www.lifezette.com/polizette/hungarian-pm-european-union-openly-side-terrorists/>.

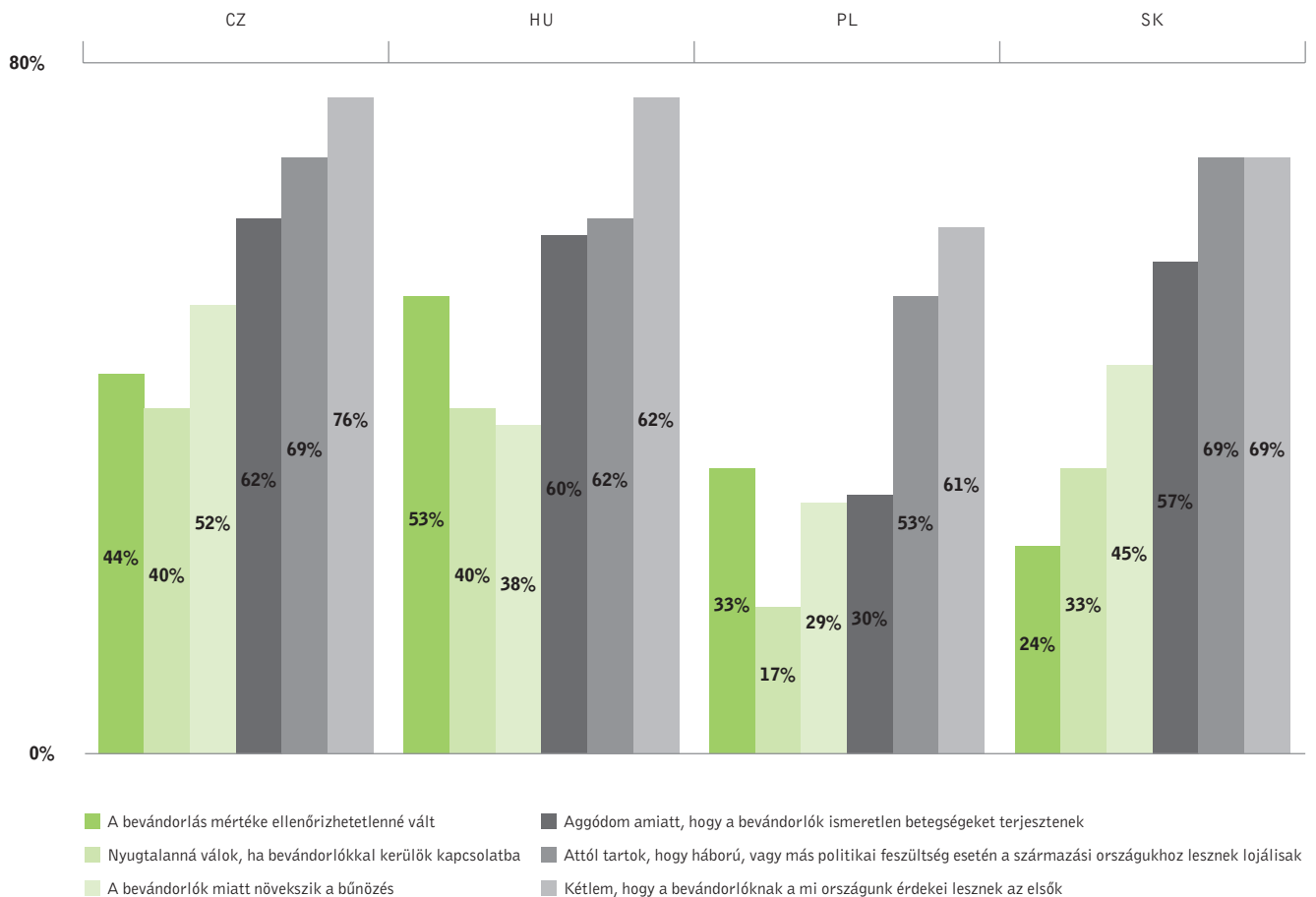
61 „Orbán: Az EU drámai helyzetbe jutott”, *MNO.hu*, 2016. július 21., elérés 2017. december 22., <https://mno.hu/kulfold/orban-az-eu-dramai-helyzetbe-jutott-1353019>.

62 „Kiket fognak megállítani a rácsok?” *24.hu*, 2017. június 15., elérés 2017. december 22., <http://24.hu/belfold/2015/02/12/kiket-fognak-megallitani-a-racsok/>.

63 „Nem ízlik Budapestnek az új szolidaritási recept”, *Bruxinfo*, 2016. december 2., elérés 2017. december 22., <http://bruxinfo.hu/cikk/20161202-nem-izlik-budapestnek-az-uj-szolidaritasi-recept.html>.

13. ábra: A bevándorlókka kapcsolatos elvont és konkrét félelmek Csehországban, Szlovákiában, Lengyelországban és Magyarországon; azoknak az aránya, akik „teljes mértékben”, illetve „inkább” egyetértenek azzal, hogy...

Forrás: Sik – Simonovits – Szeitl

Budapest és a többi visegrádi ország szerint a menekültválság megoldása a schengeni térségen kívül létrehozott hotspotok kialakításában rejlik, nem pedig a menedékkérők tagállamok közötti szétosztásában. „Senkit nem lehet arra kötelezni, hogy fogadjon be valakit az országába; a segínyt kell elvinni oda, ahol a probléma van, vagyis a menedékkérelmekről az EU-n kívül kell döntenet” – hangsúlyozta Csenger-Zalán Zsolt, az Országgyűlés külügyi bizottságának fideszes alelnöke.⁶⁴

Szijjártó Péter, Magyarország külgazdasági és külügyminisztere többször hangoztatta, hogy a visegrádi négyeken belül „kristálytiszta az egység” a migráció témájában.⁶⁵ Bár a V4-ek határozottan ellenzik a kötelező menekülttelepítési programok minden formáját, az egyes országok belpolitikájukban eltérő megközelítéseket követnek a migrációs ügyeket illetően. A legfontosabb törésvonal egyik oldalán a valamivel mérsékelt szlovák és cseh kormány áll, másik oldalán pedig a bevándorlást erősebben és ideológiai megfontolások által vezérelten ellenző magyar és lengyel kormány.

A gazdasági bevándorlást ugyanakkor főleg Lengyelországban és Csehországban tartják a demográfiai kihívások egyik lehetséges megoldásának, igaz előbbiben egyértelművé tették, hogy kelet-európai külföldieket látnának legszívesebben. Bár a Fidesz gyak-

ran ismétli, hogy Magyarország demográfiai és munkaerőpiaci nehézségeire nem a bevándorlásban, hanem a családpolitikában rejlik a megoldás, a kormány – sikertelen – kampányt indított ukrán vendégmunkások toborzására.⁶⁶

64 „Visegrád and migration: Few prospects for a change in position”, EURACTIV.com, 2017. január 16., <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/visegrad-and-migration-few-prospects-for-a-change-in-position/>.

65 „Szijjártó: A migráció témájában kristálytiszta a visegrádi egység”, 2017. június 12., elérés 2017. december 22., <http://www.korkep.sk/cikkek/kulugyek/2017/06/12/szijjarto-a-migracio-temajaban-kristalytiszta-a-visegradi-egység>.

66 Stubnya Bence, „Ukrán migránsokat hoz a kormány, titokban vendégmunkaprogram indult”, 2016. szeptember 22., elérés 2017. december 22., http://index.hu/gazdasag/allas/2016/09/22/ukran_migransokat_hoz_a_kormany_az_orzagba_titokban/.

Szlovákia

Európa-pártiságuk ellenére a szlovák kormányok menedék-ügyben keményen viselkedtek az EU-val szemben a válság 2015-ös kirobbanása óta. Robert Fico miniszterelnök a válság kezdetétől EU-diktátumokat emlegetett, Pozsony pedig keresetet nyújtott be az Európai Unióval szemben az Európai Unió Tanácsa az ideiglenes áttelepítési programról 2015 szeptemberében hozott döntése ellen.⁶⁷

A szlovák kormány retorikája a 2016 elején indult parlamenti választási kampány csúcán eltért a július 1-jén indult szlovák EU-elnökség kezdetét megelőző kommunikációjától. Fico 2016 májusában azzal kezdte meg harmadik miniszterelnöki ciklusát, hogy kijelentette: „furcsának tűnhet, de sajnálom: az iszlámnak nincs helye Szlovákiában”.⁶⁸ A bevándorlásellenes retorika fokozódott a kampány során, és mind hallhatóbbá vált; a balközép Smer-SD a biztonság, illetve a főként muszlim bevándorlók „kulturális összeférhetlensége” felől közelített a kérdéshez.⁶⁹

A szlovák kormány kétélű stratégiát követ az EU-val és a menedékügygel kapcsolatban. Első és legfontosabb céljuk, hogy Pozsony – az eurozóna egy tagországának fővárosaként – egy esetleges többsebességű Európában a magcsoporthoz tartozhasson, ezért is próbált meg Szlovákia EU-szinten konstruktív álláspontra helyezkedni a menekültkvóták ügyében. Ennek eredményeként javasolta a szlovák elnökség a „rugalmas szolidaritáson” alapuló megközelítést, mely lehetővé tenné a tagállamok számára, hogy maguk válasszák meg, miként kívánnak hozzájárulni az EU-szolidaritáshoz, ahelyett, hogy kényszerítve lennének egy kötelező betelepítési kvótának megfelelően bizonyos számú menekült befogadására. A szlovák elnökség később megváltoztatta az elképzelés elnevezését „rugalmasról” „hatékonyra”, megőrizve azonban a központi üzenetet, mely szerint „valamennyi tagállam kötelessége lenne részt vállalni a kollektív erőfeszítésekben valamilyen módon”, még ha egy adott állam nem is hajlandó részt venni a kvótamechanizmusban.⁷⁰

A kemény bevándorlásellenes szövegek és kvótaellenes megszólalások ellenére Pozsony mindazonáltal több szinten is szerepet vállalt a menedékkérők megsegítésében. Szlovákia például önként befogadott 149 iraki keresztényt; vállalta 100 menekült befogadását Görögországból; vállalta, hogy 2021-ig egyetemi ösztöndíjat nyújt menekülteknek; több tranzitközpontot üzemeltetett.⁷¹ Magyar társaikhoz hasonlóan több szlovák civil szervezet és önkéntes tanúsított magas fokú szerepvállalást a válság csúcspontján, segítve a Balkánon keresztül nyugatra igyekvő menekülteket.⁷² Ezen felül Fico – kompromisszumként – felajánlotta, hogy az ország befogad 100 görögországi és olaszországi menedékkérőt, hogy elkerülhessen egy az EU által Budapest, Varsó és Prága ellen indított jogi eljáráshoz hasonló folyamatot.⁷³

Cseh Köztársaság

A Cseh Köztársaságban évente hozzávetőlegesen 1500 fő folyamodik menedékjogért,⁷⁴ közülük kevés azonban a szíriai vagy

afgán állampolgár. A fősodorbéli cseh politikai pártok mindegyike hangoztatott bizonyos fokú bevándorlásellenes nézeteket. Andrej Babiš volt miniszterelnök-helyettes és belügyminiszter – aki jó eséllyel számíthat győzelemre a következő, 2017. októberi országos választásokon – folyamatosan tesz menekültellenes kijelentéseket, és egyszer szót emelt az EU határainak hermetikus lezárása mellett, hogy megakadályozzák egyetlen menekült Európába jutását.⁷⁵ A Cseh Köztársaságban a migrációval kapcsolatos vita részben az októberi választások előtti intenzív kampányidőszak közeledése miatt erősödött fel, részben pedig a 2017 májusában kitört kormányválság következményeként. 2017 elejére a politika középpontjába már a gazdasági migránsok bűnözőként való megbélyegzése került. Prága ezt követően még keményebb álláspontra helyezkedett a migrációt illetően, bejelentve, hogy a Cseh Köztársaság nem fogad be további, az

-
- 67 "Reuters. Slovakia Files Lawsuit against EU Quotas to Redistribute Migrants | Reuters", 2015. szeptember 24., <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-slovakia-idUSKBN0TL11K20151202>.
- 68 Vince Chadwick, „Robert Fico: 'Islam has no place in Slovakia'”, *POLITICO*, 2016. május 26., elérés 2017. december 22., <http://www.politico.eu/article/robert-fico-islam-no-place-news-slovakia-muslim-refugee/>.
- 69 „Visegrád and migration: Few prospects for a change in position”.
- 70 „Slovak Presidency Proposes 'Effective Solidarity' on Migration”, *EUobserver*, 2016. november 18., elérés 2017. december 22., <https://euobserver.com/migration/135960>.
- 71 Globsec Policy Institute. „Migration Politics and Policies in Central Europe” 2017. május 19., elérés 2017. december 22., <http://www.cepolicy.org/publications/migration-politics-and-policies-central-europe>.
- 72 „Visegrád and migration: Few prospects for a change in position”.
- 73 „Slovakia's future is with core EU, not Eurosceptic Eastern Nations: PM”, 2017, elérés 2017. szeptember 4., <https://www.reuters.com/article/us-slovakia-politics-eu/slovakias-future-is-with-core-eu-not-eurosceptic-eastern-nations-pm-idUSKCN1AV1YY>.
- 74 2016-ban a Cseh Köztársaságban összesen 1475 külföldi kért menedékjogot; 148 kérelmező kapott menedékjogot, további 302 pedig oltalmazotti státust meghatározott időre. A legtöbben közülük Ukrajnából (506), Irakból (158) és Kubából (85) érkeztek. „Total of 1475 foreigners seek Czech asylum, 148 gain it in 2016 | Prague Monitor”, elérés 2017. szeptember 4., <http://praguemonitor.com/2017/01/18/total-1475-foreigners-seek-czech-asylum-148-gain-it-2016>.
- 75 Jan Čulík. „Why Is the Czech Republic So Hostile to Muslims and Refugees?”, 2017. február 9., <http://www.europenowjournal.org/2017/02/09/why-is-the-czech-republic-so-hostile-to-muslims-and-refugees/>.

EU kötelező menekültbetelepítési kvótarendszere szerinti menekülteket.⁷⁶ Babiš hangsúlyozta, hogy Prága azért nem fogad be menedékkérőket, mert az ország nem szeretne Németország sorsára jutni.⁷⁷ A szociáldemokrata Milan Chovanec-vezette belügyminisztérium már ezt megelőzően korlátozta a migránsok jogait az idegenrendészeti törvény módosításával, amely a letelepedési eljárás során elérhető jogi tanácsadáshoz való jog terén vezetett be szigorításokat. Chovanec belügyminiszter ezen felül megkérdőjelezte az EU fegyvertartási szabályzását, hogy nemzetbiztonsági fenyegetettség idején lehetővé váljon a legális lőfegyvertartás a Cseh Köztársaságban.⁷⁸

A cseh kormány ugyanakkor komoly erőfeszítéseket tett a menekültek integrációját segítő rendszer fejlesztése érdekében, elindítva az ún. Állami Integrációs Programot. A menedékjogban részesülteknek nyújtott segély célja, hogy javuljon számukra a szükséges szociális szolgáltatások, foglalkoztatási lehetőségek, nyelvtanfolyamok, lakhatás, tárgyi eszközök stb. elérhetősége.⁷⁹

Az idő dönti majd el, hogy Andrej Babišnak sikerül-e a Cseh Köztársaságot távolabbra kormányozni Berlinton, és országát átpozicionálni a lengyel-magyar illiberális tengely együttműködő partnereként. A 2017. októberi választásból eredő bizonytalanságtól eltekintve, nevük elhallgatását kérő európai vezetők biztosak benne, hogy Prága tervei között szerepel a csatlakozás az eurózónához, ahol az integráció gyorsabban történik.⁸⁰

Lengyelország

Amióta 2015 októberében hatalomra került a Jog és Igazságosság (PiS) pártja, a lengyel kormány vehemens bevándorlásellenes politikát folytat. A kötelező menekült-áttelepítés ellenzésén túl Lengyelország szót emelt a menekültek származási országaiban és a perifériákon történő segélyezés fokozásáért, s kiállt amellett, hogy a válság kiváltó okaival kell foglalkozni.⁸¹ Lengyelország egyike azoknak a tagállamoknak, amelyek egyetlen menekültet sem fogadtak be. Elképzelhető, hogy népszavazást is rendeznek a kérdéssről. Andrzej Duda köztársasági elnök hangsúlyozta: támogatja, hogy megkérdézzék a lengyeleket, kívánnak-e menekülteket befogadni; hozzátette azonban, hogy ez 2019 előtt nem esedékes, és akkor is csak abban az esetben, ha a migráció továbbra is „problémát” jelent.⁸² 2017. június 19-én a lengyel Piac- és Társadalomkutató Intézet (IBRIS) közvélemény-kutatást végzett a lehetséges népszavazás ügyében, arról kérdezve a válaszadókat, hogy részt vennének-e egy ilyen népszavazáson, amennyiben arra a következő vasárnap kerülne sor. A lengyelek 53,7%-a válaszolt „igen”-nel vagy „valószínűleg”-gel, míg 46%-uk „nem”-mel. Azokat, akik azt jelezték, részt vennének a referendumon, megkérdézték, támogatják vagy ellenzik-e a menekültek befogadását az országban; 60,4%-uk ellenezte, és 33,6%-uk támogatta.⁸³

A Szentszék érseke, Salvatore Pennacchio állítólag hivatalos levélben fordult Beata Szydło miniszterelnökhöz 2017 májusában. A levélben Pennacchio megismételte a pápa felhívását

a menekültek befogadására, és kérte, Lengyelország intézkedjen arról, hogy eleget tegyen a felhívásnak, és hozzon létre humanitárius folyosót. A levelet a Vatikán és Lengyelország közötti diplomáciai tárgyalások hivatalos kezdetének tekintik.

Bár Szydło hivatalos választ még nem küldött a Vatikánnak, úgy tűnik, a lengyel kormány mérsékelni kezdte álláspontját a menekültekkel kapcsolatban, és elkezdett komolyan foglalkozni egy lengyelországi humanitárius folyosó kialakításával, együttműködve a katolikus egyházzal. Egy, a *Rzeczpospolitanak* adott interjújában Szydło kijelentette, hogy nem ellenzi humanitárius folyosók létrehozását Lengyelországban.⁸⁴ Ennek megfelelően a lengyel külügyminiszter közölte, hogy Lengyelország megvizsgálja huma-

76 Associated Press, „Czechs Stop Accepting Migrants in EU’s Relocation System”, *Philstar.com*, 2017. június 6., elérés 2017. december 22., <http://www.philstar.com/world/2017/06/06/1707267/czechs-stop-accepting-migrants-eus-relocation-system>.

77 Nick Gutteridge in, „‘We don’t want to end up like Germany!’ Czech deputy PM slams »inept« EU over immigration”, *Express.co.uk*, 2017. február 20., elérés 2017. december 22., <http://www.express.co.uk/pictures/pics/10961/Migrants-Spain-Ceuta-Border-Pictures>.

78 „Czech Parliament Moves to Legalise Firewall Ownership”, *BBC News*, 2017. június 29., elérés 2017. december 22., <http://www.bbc.com/news/world-europe-40438378>.

79 Tomas Jungwirth, „Czech migration discourse and policy: fuelling the fire”, é. n., elérés 2017. december 22., <http://www.cepolicy.org/publications/czech-migration-discourse-and-policy-fuelling-fire>.

80 G. Fehér Péter, „A csehek kedvelik Orbánt, mégis eltávolodnának a V4-ektől”, *Válasz*, 2017, elérés 2017. június 22., <http://valasz.hu/vilag/a-csehek-kedvelik-orbant-megis-eltavolodnanak-v4-ektol-124188>.

81 Justyna Segeš Frelak, „Migration climate, discourse and policies in Poland”, *cepolicy.org*, é. n., elérés 2017. december 22., <http://www.cepolicy.org/publications/migration-climate-discourse-and-policies-poland>.

82 „Polish president announces support for referendum on refugees”, *DailySabah*, é. n., elérés 2017. december 22., <http://www.dailysabah.com/europe/2017/06/08/polish-president-announces-support-for-referendum-on-refugees>.

83 „Sondaz IBRIS: 60,4 Proc. Polaków Nie Chce Przyjęcia Uchodźców”, 2017. június 16., elérés 2017. december 22., <http://www.rp.pl/Spooleczenstwo/306159882-Sondaz-IBRIS-604-proc-Polakow-nie-chce-przyjecia-uchodzcow.html>.

84 „Beata Szydło: Czas Limuzyn Się Skończył – Rozmowy Czwartkowe - Rp.pl”, 2017. május 13., elérés 2017. december 22., <http://www.rp.pl/Rozmowy-czwartkowe/305109874-Beata-Szydlo-Czas-limuzyn-sie-skonczy.html>.

nitárius vízumok kiadását a háborúban sebesültek vagy traumatizált gyermekek számára, lehetővé téve, hogy legálisan lépjenek az ország területére és lengyel kórházban részesüljenek orvosi ellátásban. A vízumok érvényességi ideje egy év lenne. Varsó azonban tárgyalásokat kezdett a Vatikánnal, a lengyel katolikus egyházzal és a Caritasszal arról, hogy hány kórházi ágyat ajánlhatnának fel.⁸⁵ Most, hogy az EU eltörölte az ukrán állampolgárokra vonatkozó vízumkényszert, a lengyel kormány olyan új intézkedéseket kíván bevezetni, amelyek meggyőznék az ukránokat, hogy maradjanak Lengyelországban.⁸⁶ A lengyelországi munkaerőhiány miatt az ukrán munkások beáramlása politikailag és gazdaságilag⁷⁴ is hasznos a kormányzó PiS-pártnak, hiszen ezzel sikerült tompítani az EU bírálatait, amiért Varsó nem hajlandó migránsokat befogadni a Közel-Keletről. Hosszabb távon azonban az ukránokat érintő EU-s vízumkötelezettség eltörlése arra bátoríthatja őket, hogy Nyugatra – tehát ne Lengyelországba – költözzenek.⁸⁸ Ezért merült fel a „zöldkártya” gondolata, amely kiszámíthatóbb munkakörülményeket nyújtana Lengyelországban, és lehetővé tenné a munkavállalóknak, hogy idővel az egész családjukat is áttelepíthessék az országba. A „zöldkártya” egyike a 2020-ig megvalósítandó lengyel „Felelős Fejlesztési Terv” alapvető elemeinek.

A kötelezettségszegési eljárás pozitív hatása a magyar V4-es elnökségre

Az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország, Lengyelország és a Cseh Köztársaság ellen, amiért nem hajlandók részt venni a menekült-átteleptési programban.⁸⁹ 2015 szeptemberében a belügyminiszterek többségi szavazással megállapodtak, hogy minden állam köteles bizonyos, rögzített számú menedékkérőt befogadni két év alatt, hogy csökkentsék a Görögországra és Olaszországra nehezedő nyomást. Megállapodtak, hogy összesen mintegy 120 ezer menekültet telepítenek át – a több mint kétfélmillió főből –, de 2017. június 24-éig csak 24676 embert szállítottak át. Brüsszel hangsúlyozta, hogy kizárólag Ausztria, Lengyelország és Magyarország nem fogadott be senkit a menekülttáborokból; ugyanakkor csak Málta és Finnország tett eleget kötelezettségeinek.⁹⁰

A brüsszeli döntés a 2018 áprilisában esedékes választás előtt adalékot szolgáltat a magyar kormány határozott EU-ellenes retorikájához. Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter arra panaszkodott, hogy a Bizottság viselkedése nem európai, és kiemelte, hogy Brüsszel zsarolja Magyarországot, az ország pedig nem enged a zsarolásnak. Automatikusan összekapcsolta a kötelező kvóta ügyét a terrorizmussal, hangsúlyozva, hogy a menekültválságot kezelni kell, nem szabad rontani a helyzetet. A magyar miniszterelnök a közelmúltban új frontot nyitott, amikor felszólította a Bizottságot, hogy fizesse ki az 50%-át annak a 800 millió eurónak, amit Magyarország határvédelemre költött. Brüsszel elutasította a kérést.⁹¹

Nem elég, hogy a Bizottság döntése nyomán nem várható, hogy a magyar kormány megváltoztatja hozzáállását a bevándorláshoz, a társadalmi tiltakozás is meglehetősen erős lehet. Bár

a magyar kormány elsősorban saját törzsszavazóit és a Jobbik támogatóit célozza meg a bevándorlás ügyével, a bevándorláselenes nézetek a magyar társadalom egészére jellemzők.

A kötelezettségszegési eljárásra hivatkozhat az Obán-kormány akkor is, amikor indokolni akarja harcát az Európai Unió magyarországi belügyekbe történő vélt beavatkozásai ellen. Az EU vezető testülete újabb intézkedései ezáltal alátámaszthatják a magyar kormány EU-ellenes kampányát, ami az „Állítsuk meg Brüsszelt” elnevezésű nemzeti konzultációval és az Európai Parlament azon határozatával váltott magasabb fokozatba, amely előkészítené a 7. cikkely szerinti eljárás alkalmazását Magyarországgal szemben. Ezzel kapcsolatban a miniszterelnök azt mondta, főként a bevándorlás okán érik támadások Magyarországot, és „minden más lényegtelen”.⁹² Lengyel partnerével, Witold Waszczykowskival folytatott tárgyalásán Szijjártó azt mondta: „Nem fogadjuk el, hogy anyagi büntetések kilátásba helyezésével zsarolják meg azokat, akik nem fogadnak be menekülteket. A két kérdést nem lehet összekapcsolni”.⁹³

85 Von Christoph B. Schiltz, „Kritik der EU: „Es ist nicht legitim, Polen so zu behandeln“”, *DIE WELT*, elérés 2017. június 23., elérés 2017. december 22., <https://www.welt.de/politik/ausland/article164696877/Es-ist-nicht-legitim-Polen-so-zu-behandeln.html>.

86 „Czy Ukraińcy Wyruszą Z Polski Na Zachód? Rząd Nie Ma Pomysłu, Jak Zatrzymać Ich W Kraju”, *Wiadomosci.dziennik.pl*, 2017. június 12., elérés 2017. december 22., <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/552029,ukraincy-polska-zachod.html>.

87 2016-ban a Lengyelországban dolgozó ukránok száma – 1,3 millió fő – rekordot döntött, de a munkaadók majdnem fele azért alkalmazott ukránokat, mert helyi munkaerő nem áll rendelkezésre. „Poland Can't Get Enough of Ukrainian Migrants”, *Bloomberg.com*, 2017. március 6., elérés 2017. december 22., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-03-06/million-migrants-fleeing-putin-score-a-policy-jackpot-for-poland>.

88 Evon Huber és Neil Buckley, „Poland weighs benefits of surge in migrants from Ukraine”, *Financial Times*, 2017. május 28., elérés 2017. december 22., <https://www.ft.com/content/aeda9ebe-3afa-11e7-ac89-b01cc67cfeec>.

89 „A V3-ak nem hozták a menekültminimumot”, *BruXinfo*, 2017. június 13., elérés 2017. június 15., <http://bruxinfo.hu/cikk/20170613-a-v3-ak-nem-hoztak-a-menekultminimumot.html>.

90 „European Commission – PRESS RELEASES – Press release – Migration: Record month for relocations from Italy and Greece”, elérés 2017. szeptember 4., http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-2104_en.htm.

91 Nikolaj Nielsen, „EU rejects Hungary's demand to finance border fence”, elérés 2017. szeptember 4., elérés 2017. december 22., <https://euobserver.com/migration/138857>.

92 „Orbán Ready to 'go to the Wall' to Defend Views”, *Budapest Business Journal*, 2017. június 19., elérés 2018. január 1., https://bbj.hu/politics/orban-ready-to-go-to-the-wall-to-defend-views_13134.

93 „Szijjártó: kristálytisza a visegrádi egység migráció témájában”, *hirado.hu* (blog), elérés 2017. június 23., <http://www.hirado.hu/2017/06/12/szijjarto-kristalytisza-a-visegradi-egyseg-migracio-temajaban/hu/2017/06/12/szijjarto-kristalytisza-a-visegradi-egyseg-migracio-temajaban/>.

Költségvetési tárgyalások: a vonakodó országok bajba kerülhetnek

Egyértelmű: az EU az európai vívmányokat és alapelveket érintő eddigi legsúlyosabb válsága „hatékony” politikai erővé kovácsolta a V4-ek országait (bár a visegrádiakat leszavazták az ügyben, a magyar kormány kommunikációja szerint a V4-ek hatékonyak). Idővel lehet majd eldönteni, hogy ezek az államok – amelyek mindeztidáig saját célkitűzéseiket követték – képesek lesznek-e fenntartani precízen összehangolt lobbitevékenységüket, vagy ez átalakul egy egyszeri, egyetlen ügy köré épülő szövetséggé. Az EU a Brexit utáni jövőjéről szóló viták fényében különösen fontos, hogy Orbán elképzeléseivel szemben a fősodorbéli politikai erők jelenleg a közép irányában konszolidálódnak. Emmanuel Macron francia államfő azzal vádolta a visegrádi csoportot, hogy a menekültkvóták elutasításával szembemennek az európai értékekkel és elvekkel. Macron – aki kampánya során rendkívül kritikusan nyilatkozott az Orbánhoz és Kaczyńskihez hasonló illiberális vezetőről – markánsan eltérő elképzelésekkel rendelkezik az EU jövőjéről, és a nemzeti szuverenitás erősítése helyett a mélyebb integrációra helyezi a hangsúlyt. Első tárgyalásán a V4-ekkel azonban eltérő nézeteket hangoztattak az egyes országok vezetői: míg Prága és Pozsony nyitottan tűnt Macron aggályaira – többek között a szociális dömping elleni küzdelemmel kapcsolatosan, a kiküldött munkavállalókról szóló 1996-os irányelv szigorításán keresztül –, addig Varsó azzal vádolta Macront, hogy „sztereotip és negatív kijelentéseket” tett Kelet-Európával kapcsolatban.⁹⁴ Orbán Macront az európai politika „új fiújának” nevezte, és hozzátette, hogy „belépője nem túl biztató”.⁹⁵ Franciaország célja befolyásolni a közép-európai államok döntését arról, hogy kívánna-e csatlakozni az Európai Unió tagállamainak egy magjához, miközben az EU jövőjével kapcsolatban csak fokozódik a feszültség. Ennek érdekében találkozott Macron augusztus 23-án Salzburgban Christian Kern osztrák kancellárral, Robert Fico szlovák miniszterelnökkel és Bohuslav Sobotka akkori cseh kormányfővel, ezt követően Romániába és Bulgáriába látogatott. Az, hogy Macron elkerülte Magyarországot és Lengyelországot, azt jelezheti, hogy Párizs megpróbál különalkut kötni az együttműködőbb országokkal. A francia államfő bírálta egyes kelet-európai államok vonakodását, hangsúlyozva, hogy „aki nem tartja tiszteletben a szabályokat, számolnia kell ennek teljes politikai következményeivel”.⁹⁶

Komoly esély van rá, hogy az ügyben történő viselkedésük miatt csökkenni fog a visegrádi országok képessége a döntések befolyásolására. Az EU – főleg a Brexit-tárgyalások miatt – a közeljövőben indítja az integrációs kísérlet történetének legnagyobb költségvetésireform-vitáját, amelynek során minden bizonyos szigorítani fogják a kohéziós alapok szétosztásának szabályait. Magyarország szempontjából különösen fontos, hogy nem csak a torta mérete lesz majd kisebb, de Közép-Európára várhatóan kevesebb forrás is jut, hiszen a menekültválság eredményeként csökkent a déli tagállamok relatív fejlettségi szintje.⁹⁷

Ugyanakkor egyre több tagállam vélekedik úgy, hogy a következő költségvetési keretben az EU-nak több feltételt kellene szabnia az egyes országok számára elkülönített kohéziós alapok kifizetéséhez. Az ún. „cheerleader-koalícióhoz” Németország, Hollandia, Finnország, Ausztria, Szlovákia, Szlovénia, Franciaország, Spanyolország, Olaszország és Portugália tartozik, valamint Svédország és Dánia, melyek nem tagjai az eurozónának. Finnország egyike azoknak a tagállamoknak, amelyek nyíltan jelezték, hogy a vonakodó országoknak többet kellene tenniük a menekültbefogadás költségeinek elosztásában; Jyrki Katainen, az EU-alapokért felelős finn biztos szintén kijelentette, hogy a „szolidaritás nem egyirányú utca: legalább kétirányú, ellenkező esetben nincs szolidaritás”.⁹⁸

Noha Merkel korábban konkrétan elutasította az ellenszegülő tagállamokra kirótt bármilyen szankció gondolatát, idővel Berlin álláspontja is változott. A német kormány 2017. májusban kiadott állásfoglalása szerint Németország több olyan javaslatot tett, amelyek minden bizonnyal nem nyerik el az EU-támogatások lehívásának hagyományos módja mellett kitartó közép- és kelet-európai államok támogatását.⁹⁹

Ennek megfelelően az új költségvetésről szóló vitát két tényező fogja meghatározni: az új realitások (a Brexit, a menekültek érkezése az EU-ba), illetve a nettó befizetők véleményének alaposabb figyelembe vétele.⁸⁷

94 „Visegrad states react according to script to EU summit’s calls for reform”, 2017. június 26., elérés 2017. december 22., <http://www.intellinews.com/visegrad-states-react-according-to-script-to-eu-summit-s-calls-for-reform-124160/>.

95 „PM Orbán on »new boy« Macron: »That isn’t how we do things around here«”, 2017. június 26., <http://abouthungary.hu/news-in-brief/pm-orban-on-new-boy-macron-that-isnt-how-we-do-things-around-here/>.

96 Noha Magyarország és Lengyelország korábban meglehetősen hangosan tiltakoztak a felvetés ellen, a Ficóval közös egyeztetésen Sobotka és Christian Kern osztrák kancellár nyitottan bizonyultak a kiküldött munkavállalókról szóló irányelv reformjának megvitatására, ami azt jelzi, hogy Macronnak sikerült meggyőznie őket a reformok fontosságáról. Jan Cienski, „Macron tries to isolate Poland in French regional offensive”, POLITICO, 2017. augusztus 24., elérés 2017. december 22., <http://www.politico.eu/article/poland-isolated-by-emmanuel-macron-central-european-offensive-posted-workers/>.

97 Gyévai Zoltán, „Kohézió Jövője: Búcsú a Könnyű Pénzektől”, 2017. június 13., elérés 2017. december 22., <http://bruxinfo.hu/cikk/20170613-kohezio-jovoje-bucusu-a-konnyu-penzektol.html>.

98 „Katainen: For cohesion as well as migration, solidarity is not a one-way street”, EURACTIV.com, 2017. március 28., elérés 2017. december 22., <http://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/katainen-for-cohesion-as-well-as-migration-solidarity-is-not-a-one-way-street/>.

99 „Új feltételekhez kötnék a németek az uniós támogatásokat”, Portfolio.hu, 2017. május 5., elérés 2017. december 22., http://m.portfolio.hu/unios_forrasok/uj_feltetelekhez_kotnek_a_nemetek_az_unios_tamogatásokat.251889.html.

- A leginkább drasztikus megközelítés összekapcsolná az EU-támogatások lehívását a jogállamiság tiszteletben tartásával.
- A fejlett régiók az olyan új kihívásokkal szembeni küzdelemre kapnának forrásokat, mint a menekültek integrációja és a demográfiai változások kezelése.
- Az európai szemeszter alatt kiadott országspecifikus ajánlásokat szorosabban összekapcsolnák a strukturális alapokkal.

Eltérő elképzelések Európa jövőjéről

2017 mindezidáig nem váltotta be Orbán Viktor reményeit: nem omlott össze az általa „nihilistának” nevezett fősodorbeli európai elit, és egyelőre semmi nem utal arra, hogy várakozásainak megfelelően az EU-n belül forradalom közeledne. Látványos ideológiai szakadék nyílik azonban az illiberális és kulturális ellenforradalmat hirdető lengyel-magyar tengely és a cseh-szlovák páros között, amelyek inkább a fősodorhoz közelítenek, és amelyek lényegesen mérsékeltébbek a Brüsszelhez fűződő viszonyukban.

Éppen ellenkezőleg: Macron franciaországi győzelmével párhuzamosan Németország egyre inkább hajlandó a már meglévő két- vagy többsebességes modellhez fordulni, amely egyelőre csak rendkívül kevés területen – mégis növekvő gyakorisággal – került bevezetésre. Hivatalos nyilatkozatok és dokumentumok alapján a „többsebességes Európa” elképzelése tűnik a legrealisabb forgatókönyvnek az Európai Bizottság által vizsgált öt lehetőség közül, lehetővé téve valamennyi tagállam számára, hogy maga döntse el, milyen szintű integrációhoz kíván csatlakozni.

Annak ellenére, hogy a szavak szintjén Magyarország ellenzi ezt a lehetőséget,¹⁰⁰ a gyakorlatban nyitott lenne a többsebességes struktúrára mindaddig, amíg az a periféria országai számára is elérhető. Takács Szabolcs EU-ügyekért felelős államtitkár a következőt mondta: „Magyarország lehetségesnek tartja a mélyebb gazdasági együttműködést a sikeres eurózóna érdekében, de csak akkor, ha a belső piac egysége és az egyenlő versenyfeltételek biztosítottak, és a kívül maradók később szabadon dönthetnek a csatlakozásról”.¹⁰¹

Az euroszeptikusnak gondolt cseh kormányokat kiszámíthatóbbnak tartják, mint illiberális magyar és lengyel megfelelőiket. Szlovákia – amely már tagja az eurozónának, és ezért már a kétsebességes EU elitcsoportjához tartozik – egyértelműen részese kíván lenni a legfontosabb fórumoknak (hacsak, hogy Orbánt parafrázáljuk, nem akarja, hogy „megegyék vacsorára”).

Különösen Lengyelország számára jelent veszélyt, hogy veszíthet befolyásából. A térségben elfoglalt pozíciójából és erős gazdaságából adódóan Lengyelország fontos szereplő, amelynek köszönhetően korábban a jobbközép Polgári Platform (PP) az orbáni modell ellensúlyaként léphetett fel. A PP politikájának eredményeként ma Donald Tusk tölti be az Európai Tanács elnöki tisztségét, amely egyike a legbefolyásosabb pozíciók-

nak az Európai Unióban. A Budapest-Varsó illiberális szövetség törekvéségét az is mutatja, hogy azt esetenként az egyes érdekek mentén kialakuló törésvonalak is megosztják; ez volt a helyzet Tusk újraválasztásakor is. Az EU-n belüli szavazati minták elemzéséből látszik, hogy a magyar kormány gyakran szavazott együtt a korábbi lengyel kormánnyal, mint a PiS-szel.¹⁰² A PP EP-képviselői között fokozódik azonban az elégedetlenség a Fidesszel szemben, ahogyan azt a május 7-ei, Magyarországot elmarasztaló EP-szavazás is megmutatta.¹⁰³

EU-s szinten egyébként a V4-ek jellemzően együtt szavaznak klíma- és energiapolitikai ügyekben, mivel hasonló képességekkel és célkitűzésekkel rendelkeznek.¹⁰⁴ Viszonylag csekély szavazati súlyuknál fogva azonban a V4-eknek égető szükségük van szövetségesekre. A 2017-ben egyetlen lehetőségként kialakult kettős többségi szavazások szabályrendszerében a szövetségkötések jelentősége komolyan megnőtt. Az új rendszerben a tagállamok szavazatainak 55%-a szükséges egy döntés elfogadásához, és ezen szavazatok az EU lakosságának legalább 65%-át kell képviselniük. Bár a lisszaboni szerződés megadja a lehetőséget, hogy négy tagállam blokkoló kisebbséget hozzon létre, ehhez a csatlakozó államoknak az EU teljes lakosságának legalább 35%-át kell képviselniük – ez pedig olyan feltétel, aminek a V4-ek jelenleg nem felelnek meg. 2014-ben egy a klímaváltozáshoz kapcsolódó döntés során a V4-ek koordinált módon léptek fel, és Bulgária, illetve Románia közreműködésével a V4 tagállamai sikerrel vitték keresztül az akaratukat.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Piac és Profit, „Orbán is ragaszkodik az egységes Európához”, 2017. március 3., elérés 2017. december 22., <http://www.piacprofit.hu/gazdasag/orban-is-ragaszkodik-az-egyseg-es-europahoz/>.

¹⁰¹ „Visegrád and migration: Few prospects for a change in position”.

¹⁰² „Polish Approach Weakens V4’s Leverage to Influence the Future of Europe”, VoteWatch, 2017, elérés 2017. december 22., <http://www.votewatch.eu/blog/polish-approach-weakens-v4-leverage-to-influence-the-future-of-europe/>

¹⁰³ A határozatot támogató legnagyobb EPP-kontingens a lengyel Polgári Platform volt, Donald Tusk pártja, 16 támogató és 3 tartózkodó szavazattal. „Situation in Hungary – VoteWatch Europe”, é. n., elérés 2017. december 22., <http://www.votewatch.eu/en/term8-situation-in-hungary-motion-for-resolution-vote-resolution.html>.

¹⁰⁴ Sonja van Rensen, „East European Countries Place Bombshell under EU Climate Policy”, EnergyPost.Eu (blog), 2014. május 13., elérés 2017. december 22., <http://energypost.eu/east-european-countries-place-bombshell-eu-climate-policy/>.

Brüsszel döntése a migrációval kapcsolatosan ismét megerősítheti a V4-ek egységét a szavak szintjén. A Cseh Köztársaság nemrég módosította álláspontját a témát illetően, amikor hivatalosan elutasította további menedékkérők befogadását a számára előírt 2691 fős kvóta felett, Lengyelország pedig folyamatosan elítéli a Bizottság döntését. EU-szinten nem beszélhetünk valódi áttörésről a menekültválság egészét tekintve, mivel a közös menekültügyi rendszerről nem született megállapodás; Magyarország ki is használja ezt a helyzetet a visegrádi csoportban 2017 júliusa óta betöltött elnöksége során. Azt még ezt megelőzően megerősítette a Miniszterelnökséget vezető Lázár János, hogy a migráció kérdései Magyarország visegrádi elnöksége alatt ismét napirendre kerülnek Európában.¹⁰⁶ Az európai parlamenti Zöld Párt vezetőjének javaslatára reagálva Lázár szintén megtagadta az EU határainak megnyitását vagy Közép-Kelet-Európában migráns falvak létesítését.¹⁰⁷

A magyar miniszterelnök évek óta feszegeti az EU alapvető emberi és szabadságjogai által körülvett európai tér határait, gazdasági értelemben az EU rendszere pedig hozzájárul a rezsimitűlééséhez. Erőfeszítéseit jól illusztrálja az általa kiprovokált komolytalan vita a halálbüntetés újbóli bevezetéséről, aminek végén az EU nyomására visszakozni kényszerült.¹⁰⁸ A menekültválság azonban új lendületet adott az illiberális állam építésére irányuló projektjének, ráadásul nemcsak Magyarországon, hanem a térség más országaiban is. Az Európai Bizottságnak egyelőre nem sikerült hatékony módon nyomás alá helyezni Lengyelország nacionalista kormányát, hogy foglalkozzon a demokratikus fékek és ellensúlyok eróziója miatti aggodalmakkal. Miközben a feszültség fokozódik Brüsszel és az olyan vonakodó fővárosok között, mint Varsó és Budapest, az érintett országok kölcsönösen egymást erősítik e tekintetben azáltal, hogy magukat a nemzeti érdekek védelmezőiként állítják be Brüsszellel szemben, a Tanácsban pedig kiállnak egymás védelmében.

¹⁰⁵ „Visegrad Countries Pose Fresh Threat to 2030 Targets”, 2014, elérés 2017. december 22., https://bankwatch.org/press_release/visegrad-countries-pose-fresh-threat-to-2030-targets.

¹⁰⁶ *V4 Híradó: Magyarázatot vár a lengyel külügyminiszter Macrontól*, é. n., elérés 2017. december 22., <http://www.hirado.hu/2017/06/22/v4-hirado-magyarazatot-var-a-lengyel-kulugyminiszter-macrontol/>.

¹⁰⁷ Dabay Dorka, „Lázár: Nem akarunk szír migránsfalvakat”, *Magyar Idők*, elérés 2017. június 23., elérés 2017. december 22., <http://magyaridok.hu/belfold/lazar-nem-akarunk-szir-migransfalvakat-1860940/>.

¹⁰⁸ „No to the Death Penalty: Orbán Took Hungarians for a Crazy Spin Again”, *168 óra online*, 2015. április 30., elérés 2017. december 22., <http://www.168ora.hu/itthon/quaestor-inkabb-beszeljunk-halalbutetesrol-135529.html>.

Heinrich-Böll-Stiftung – Opatovická 28, Praha 1, 110 000, Czech Republic
T +420 251 814 173 **E** info@cz.boell.org **W** cz.boell.org

